

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

[illegible]

מסורת הש"ס

עם הוספות

א) אבות פ"ה מ"ה, (ב) [נזכים לו], ג) חגיגה דף כו: [מנחות כט. לו:], ד) צ"ב דף טז. מגילה דף יג. ה) חגיגה דף כו: מנחות דף לו: ו) מס' ד"א פי"א, ז) ע"י ויקי"ר פי"י ט, ח) מנחות ע"ג, ט) מנחות ק:, י) זבחים צ"ה, י"ב ב"ב דף צט., יג) לקמן ל"ה, יד) [נע"ע חוס' זבחים פו: ד"ה משום] ותי"י לעיל יב: ד"ה אבט"ה, ט) [נע"ע חוס' זבחים דף סד. ד"ה דישון], ט) לעיל סח"א (ה ע"א), ע) לעיל ה"ד.

תורה אור השלם
א) וַיָּבֶן לוֹ תִּפְתָּן קֶדֶשׁ כִּי לֹא הָיָה שָׁם לָחֶם כִּי אִם לָחֶם הַפְּנִים הַמּוֹקְרִים מוֹלֶפְנִי וְיִלְשֹׁם לָחֶם חֹם בְּיוֹם הַלִּקְחָן: [שמואל א' ב"א, ו]
ב) וַיִּשְׁמַת אֹתָם שְׁתֵּי מַעֲרֻכֹת שֶׁשֶׁהַמַּעֲרֻכֹת שֶׁשֶׁהַמַּעֲרֻכֹת עַל הַשְּׁלָחַן הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה' וַיִּקְרָא בְרַחֲמָיו

הגהות וצייונים

א) "לדרך" ליתא בראשונים ובכת"י:
ב) ג"א הַתִּלְעִיב (גליון):
ג) גירסת ע"י מַקִּלָּנְבו (גליון):
ד) ברש"י בע"י הַשְּׁקָתָה:
ה) [דפדפי] כת"י בדמטרומנין:
ו) רש"י שבע"י וכת"י ואף:
ז) רש"י שבע"י וכת"י וכשמשתחווים וּמִתַּפְלְלִים:
ח) רש"י שבע"י וכת"י נִמְשָׁכִין:
ט) רש"י שבע"י וכת"י אַחֲרֵי בֵּית הַכְּפֹרֶת:
י) ברש"י שבע"י ובכת"י נוסף בית:
יא) רש"י שבע"י וכת"י אַחֲרֵיהֶם:
יב) רש"י שבע"י וכת"י ושביתן:
יג) [מ בכת"י נוסף נמי:
יד) בתוס' זבחים פו ע"ב ד"ה משום "הוקמו מחצות אֶפְרָה לבערה בפ"ס דשן הבערה". בסדר עבודה המתחיל אשוחח נפלאותיך "הוקמו מחצות אֶפְרָה לנערה (וי"ג לבערה), הרי"ם בפ"ס דשן הבערה":
ט) שי"ך לעמוד הקודם (גליון):
ע) כאן הוא סה"ד ואח"כ מה"ד דתניא וי"ג והא דתניא כו' והד"א (גליון):
פ) צ"ל שֶׁבַחָנִים (גליון):
צ) והר"א תירץ (גליון):

תוספות ישנים

א' נמצא פסול בעומד. לפי שלא היו יכולין להציל אתר כדפי' בקונטרס ואע"ג דלמרינן לעיל (דף קז.) גבי עומר אומר ומביאין אחרת תחתיה מ"מ לא שכיח למלאו אחרת:
ו'א' אירע קרי צ"בדן גדול. אלל מיהא (טומאות אחרות) אירעו כדאשכחן לקמן (דף מו.) וצממה דוכתי ונחזה לניורה

כו' אלל פסול קרי דגנאי הוא לא אירע ובירושלמי P) גרי' מעשה ואירע קרי לכהן גדול ונכנס יוסף בן אולם כו' ויש לומר כדפי' בירושלמי P) דנמקדש ראשון דוקא קאמר P) דתניא מעולם לא כינו גשמים אש כו' מוכח הכא דלא חנן להו צמשה דאטת:
שברי' ב"ר אבהו וכו'. פ' דס חטאת (נזכים ד:.) מוכח שצבירתן במקום קודש אלל לא ידעינן מקרא מנלן שאחר צבירתן אינו יכול להוציאן משם:
מוראיה ונוצרה. פי' ה"ר יוסף דהוא הדין תרומת הדשן וקשה אמאי לא חשיב לה ור"ת אומר דודאי לא היתה נגלעת ולהכי דרשי ושמנו נגחת ושמנו כולו ושמנו שלא יפורז דאיכא אסור הנאה וחי נגלעת למה טעונה גזירה ושמא אש לא אירע הגם קאמר דהכי נמי מסיק צמשילה פרק וולד חטאת (דף יג.) אסור להאש דישון מוצה הפנימי והמנורה מיהו לקמן צפ' הוצילו לו (דף טז: ד"ה הכי) פירשתי דהיינו קודם דישון ומ"מ אחר דישון קמתי לא נהנין ולא מועלין:
מקום ארון כו'. חימה כיון דפרץ השחא מנסיס שהיו צמח ראשון כגון ארון ומגדים דשלמה אש בן יתחבש נמי נסי דלקמן (דף לו:) דתנן מ' שנה ששימש שמעון הדזיק היה גורל עולה צימין כו' וכל שכן צמח ראשון שהגוי P) שהיו אז חשובים יותר יש לומר כי גם צמקדש ראשון פעמים שלא היה עולה (וה"ה P) דודאי נארוין ומגדים שי"ך להקשות יותר לפי שכל שעה שהיו צמח המקדש נחקקים גם שלהם אלל הוי דלקמן פרק ערף קבלני פסקו במונן שראויין להיות ומהאי טעם נמי יתחא נופי הא דקשאי' לי אמאי לא חשיב נמי הא דלמרינן צמחיד נשפט (דף מד:) גפי' שלם כחות דאיכא למי"ד עורה נגעלת מחליה חנן על ידי גם דהא מיהא ניסא דלא קיפט שהיה פוסק:

האלו תשלומין היו נזקקין לשמירתן יותר משאר קרבנות. והנך חלתא עומר ושתי הלחם ולחם הפנים בחלתא חשיב להו והוו להו נמי עשרה מפני שהללו ג' קרבן יצויי הא לך לא נמצא פיסול בהן. ו'א' הויזב' נדחש. לא נשך אדם ומת. צר צ"י המקום. כלומר דחוקה לי שעמי כבאן ואינו יכול להתפרנס שכל הדמים בחובה היה הקצ"ה מפרנסם עד שלא נלךך אחד מהם לחבירו וללחם משם להיות מטוילטל. כך מלאמי צאגדה ולא יומיר [אבות פ"ה מ"ה]. סט מקום שנקרא על שם עטרת כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרם נבו [נזכרים צו:]. מוראיה. מקום הרעו וזה הופק. ונוצרה. (ת"כ) צנוטה עם צני מעיה ונולה לשון דבר המלאם כמו כי נלו גם נעו (איכה ד') וזהו שחרגם אונקלוס באוכליה וזהו מדרשו על אלא יוסי בן חנן שאמר טוטל את הקקקבן עמה ורבוטניו ו"ל אלמרו קודר סביז הופק בסרינן כעין אריונה וטוטלו עס הנולה שעל העור (שבת דף קט) [ויקרא א', טז]. [המשך בעמוד ב.]

שבעת ימים

פרק ראשון

יומא

כא.

רבינו חננאל

קול גלגל חמה וקול המונה של רומי. וקול הנשמה כשיוצאה מן הגוף. וי"א קול רידיא. פי' רידיא הא דגורס" באחרית פרק סדר תעניות האלו האחרון. אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא רידיא דמי לעיגלא תילתא. ופריקה שפותיה וקאי בין תחומא עילאה לתתאה. לתחומא תתאה אמר (בעמינדן) [אבב] ולעילאה אמר חשור ממשך שנאמר הנצינים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו פי' התור עגל שהוא שור. וריצא קודם קרות הגבר דמו בראשו. אמר רב בשחייו ישראל עולים לרגל היו עומדין צפופין ומשתחווים ריווחין. ואף ע"פ שנמשכין י"א אמה אחורי בית הכפרת. וזה אחד מו' נסים שבמקדש דתנן במס' אבות פרק אחרון עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש כו' ואקשינן פתח וא' עשרה נסים שבמקדש. ואר' בכללן שנים בירושלים הויזק נחש ועקרב. וצר לי מקום. ושני איכא תרתי אחרינייתא במקדש והן שלא כיבו גשמים אש המערכה ולא היויה הרוח עשן המערכה:
ותו ליכא והא תני רב שמע בקל. פי' כך שמו ומפורשים בובחים פרק דם חטאת שניתו. וכי עושין אשפותות אשמיטתיה הא רב שמע בקל שברי כלי חרס נבלעין במקומן. וכן אמר אבבי מוראה ונוצה כו'. ודהוי' פסולי תלתא הוו והם עומד ושתי הלחם ולחם הפנים חשביניהו כחד. וכן הבלועין נמי תרתי חשביניהו כחד חסר חד עייל נס דלחם הפנים שהיה נשאר בחמיירו ח' ימים שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו פי' לחם חום היה מסתלק כיום סדורו. ואסיק דלחם הפנים היה מיטלטל עם השלחן מדקתני על השלחן הסהור מכלל שטמא והא

ליקוטי רש"י

רידייא. מלאך הממונה על הגשמים כך שמו [תענית כה:.] ובעו רבנן רחמי. היו מנקשים רננן רחמים [ע"פ סנהדרין סד:]. דמו בראשו. נענש על עולמו וטובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו ורואים לדבר ודמו צראשט למרגלים (יהושע ג) חובת דמו מוטל צראשט [גדה י"ה] עומדי"ם צפופים וכו'. כשהיו מתכנסין בעזרה ברגלים או שאר ימות השנה עומדין לפזוין דמוקין צעמידתן וכשהיו משתחווים לפני השכינה לנקש ולשאל כל אחד כפי צרכיו היה ריוח כל כך שהיה צין אחד לאחד ד' אמות כדי שלא ישמע

אחד תפילת חבירו כך מלאמי צאגדה. י"א צפופים דמוקים היו עד שהיו נמשכין י"א אמה אחורי הכפורת. א'א הפי"ה אשה מריצה בשר הקדש. מחמתו צר הקדש אי נמי מרים איברים של המערכה שאלו הריחה בהן וצאת לטעום מהן אין שומעין לה להאכילה צר קדש. ו'א' הדבריה. ככלא היה לו פנאי להקטיר צלילה כל האיברים צמטעטבו צמערר מעלין אותן צראשו של מוצה ועומדין שס צ' ימים או שלשה עד שהיו פנויין להקטירין שאין לינה מועלת בהן צראשו של מוצה ונעשה בהן גם ולא היו מסריטין כל זמן עכבתם. בבית המטבחים. שבעזרה במקום שהיו שם השולמנות של שים שמדיחין עליהן את האומרוין ולא היה יורד שם זבוב משום מילואם ללמדן ששכינה שורה בהם. ו'א' אירע קרי וכו'. דטומאה זו הואיל ויולאה מגופו דבר מגונה הוא ומכוסר משאר טומאות ומה שהיו מתקנין לו כהן אחר תחתיו פיסול אחר אחר היו עושין ואחור פיסול שאירע צו ביוסף בן אלס (יומא יב) פיסול אחר היה כגון מחמת סרך או לניורה של עם הארץ נחזה על בגדו ולא קרי היה. ו'א' נמצא פסול בעומד וכו'. ליגע צו סרך צמנחה העומר או בקוממה שלא נתן בה לצונתה וגם גדול היה שאלו נמצא צו שוס פיסול ידמה לגמרי ואין לו תשלומין שהרי א"א לקטירתו ולקטיתו אלל צלל ט"ו כדמפרש צמנחות ובשמי הלחם דעצרת נמי לא אירע פיסול דשוב לא יהא תשלומין צדבר מאחר שעבר עליהם יו"ט שהיו צריך לאפותם מצטט"י שאין אפייתם דוחה שבת ולא יו"ט כדלמרי' צפסחים נמצא נדחים לגמרי אש נמצא צהן פיסול ולחם הפנים נמי אש נמצא צהם פיסול צשבת נדחים הם עד שבת הנאה דא"א לסדרן אלל צשבת דכתיב (ויקרא כד ח) ביום השבת יערכנו ולפי שאין לציבים פיסול צשבת נדחים הם נמי עשרה מפני שהללו ג' קרבן יצויי הא לך לא נמצא פיסול בהן. ו'א' הויזב' נדחש. לא נשך אדם ומת. צר צ"י המקום. כלומר דחוקה לי שעמי כבאן ואינו יכול להתפרנס שכל הדמים בחובה היה הקצ"ה מפרנסם עד שלא נלךך אחד מהם לחבירו וללחם משם להיות מטוילטל. כך מלאמי צאגדה ולא יומיר [אבות פ"ה מ"ה]. סט מקום שנקרא על שם עטרת כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרם נבו [נזכרים צו:]. מוראיה. מקום הרעו וזה הופק. ונוצרה. (ת"כ) צנוטה עם צני מעיה ונולה לשון דבר המלאם כמו כי נלו גם נעו (איכה ד') וזהו שחרגם אונקלוס באוכליה וזהו מדרשו על אלא יוסי בן חנן שאמר טוטל את הקקקבן עמה ורבוטניו ו"ל אלמרו קודר סביז הופק בסרינן כעין אריונה וטוטלו עס הנולה שעל העור (שבת דף קט) [ויקרא א', טז]. [המשך בעמוד ב.]

וי"א אף רידייא. מלאך הממונה על השקות"ל הארץ ממטר השמים

ממעל ומן התהום מתחת וקורא להן שנאמר תהום אל תהום קורא

כדלמרי' צמס' [תענית דף כה:] **ואמרינן התם דדמי לעגלא ולכך**

נקרא רידייא לשון שור החורש מתרגימנן"ל לא תחרוש לא תירדי

(דברים כג): **כוותיה דר' שי"א.**

דלמר קרות הגבר קרא תרנגולא:

היוצא "יחידי לדרך דמו בראשו.

מפני המזיקין: דמו בראשו. עון

מותו על ראשו מוטל שהוא המית

עלמו: בתרנגול בינוני. שאינו ממחר

קריאתו ולא מאחר: צפופים. לשון

קף מרוב העס היו נדחקים איש

באחיז ואין לו מקום לנטות על צדו

לכאן ולכאן וזקוף כקורה אף"ל רגליו

ניטלים מעל הארץ: משתחווים רווחים.

וכשמשתחווים ונופלים"ל נעשה להם נס

והמקום מרחיב עד שיש ציניהן ארבע

אמות"ל שלא ישמע איש ידיו של חבירו

שלא יכלס: נמשכין אחת עשרה אמה

אחורי בית הכפורת. נמשכין מתוך

דוחקן ומתפזרין על פני אורך כל

י"א אמה של מקום דריסת רגלי

ישראל לצפון ולדרום ויוציאן ממקום

דריסת רגליהם ונכנסין דרך צית

החליפות צין צידי ההיכל לכותלי

העזרה לצפון ולדרום ומסס נכנסין"ל

למערב צאתה עשרה אמה שיש אחר

אחורי צית הכפורת עד כותל מערבי

של עזרה כדתנן צמסכת מדות (פ"ה

משנה ה) ואמרינן לה לעיל צפרקין

(דף טו:): מאי קאמר. מאחר

שמשחווים רווחים ונתרווח המקום

על ידי הנס אתה מוזיקוי לימשך

ולהתפשט אחורי צית הכפורת: הבי

קאמר בו. האי וגמשכים אחורי כו"ל

ארישא קאי קודם השתחואה והכי

קאמר אע"פ שנמשכין אחורי"ל

הכפורת והיו צ"כין לעמוד צפופים

מרוב דוחקן אפילו הכי כשהיו כולם

משתחווים צאים למזרח המוצה צתוך

העזרה ומשתחווים לפני ההיכל וצריות:

א'א הפי"ה אשה. עוצרה שנתאונה

לאכול מצחר הללי כשמעלה ריח:

בבית המטבחים. של עזרה: ו'א

נמצא פסול בעומד. שאס יארע צו

פסול אין אחר להציא תחתיו שהוא

נקצר צליל מוצאי י"ט ואין מרצין

לקצור אלל כפי השיעור של עשרון מנופה צ"ג נפה"ל

צ"ט וכן לחם הפנים שנאפה מע"ס ואס יפסל אין חילוף והשלחן עומד ריקס עד שבת הצאה: צר צ"י המקום. מוונותו דמוקים דירתי

דחוקה: בקלָנבו. שס מקום: שברי ב"ר חרם. שמצטלים צהן קדשי קדשים וצליעתן נאסרת משום נותר וטעונין שצירה כדכתיב (ויקרא ו)

וכלי חרש אשר תצושל צו ישצר ושצירתו"ל צמקום קדוש כדלמרי' התם צוצחים צפרק דס חטאת (דף נז:.) ואס אין נצלעין נמצאו אשפחות

של שצרים בעזרה"ל: מוראיה ונוצרה. של עולת העוף: ודישון מוצה הפנימי ודישון המנורה. ככל צקר נותנן עם תרומת הדשן צמזרח של

כצש כדתנן גצי תרומת הדשן (תמיד פ"א משנה ד) הגיע לרנפה הפך פניו לצפון והולך צמזרחו של כצש כעשר אמות מקום שנותנין

שס מוראה ונולה ודישון מוצה הפנימי והמנורה וקרא נמי דמוראה ונולה הכי כתיב והשלך אותה אלל המוצה קדמה אל מקום הדשן (ויקרא ה):

פסול"י תלתא הוו. פסול עומר ושתי הלחם ולחם הפנים תלת ניסי תשצמיניהו: ב"עין"ל תרי הוו. דשצרי כלי חרס הזה חד ומוראה ונולה

וכל הניתנים שס חד הוא: פיליזקו בפידורו. כשמסלקין אותו עדיין הוא חס: חום ביום הלקחו. שהוא חס ציום שנלקח משם והאי קרא

צלחם הפנים כתיב צספר שמואל: מקום ארון אינו מן המדה. אינו חופס למעט ממדת החלל של צית כלום דתניא"ל ארון שעשה משה

יש לו עשר אמות אציר לכל רוח כשניתן צאלמע צית הכפורת והרי כל החלל לא היה אלל כ' על כ' שנאמר (מלכה ה ו) ולפני הדציר

עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחצ נמצא שאין מקום הארון ממעט כלום: פרובים בהם היו עימדין. גופי הכרובים שעשה שלמה עומדין

צארץ אלל ארון אחד צצפון ואחד צדרוס (שס) וצנכפיהם עשרים אמה פרוצות מקיר אל קיר כדכתיב כקף הכרוב צמס אמות נמצאו הכנפים

מחזיקים את כל החלל נמצא עוצי הגוף אינו מן המדה"ל: דבראי. מצחון בעזרה נסים הידועים לכל: מבי"ל שהוא שמוא. שמקבל טומאה:

החורס יהא חלס דאי כ"ג חורס א"כ ליחשציה להא טצילה דטציל

צהדי צמס טצילות ועשרה קידושין שכ"ג טוצל צו ציוס"ל וכן עשה

הפי"ט הוקמו מחצות דשן לנערה כפי"ס"ל דשן הצערה אלמא שהיו

מפי"סין ציוה"כ מי חורס ור"י אומר דשפיר גרס כ"ג דלהכי מקדמי

לחרוס ולסדר מערכה ולסלק האצצים

שלא נחעכלו כדי שימצא כסן גדול

מוזמן כל מה שצריך מיד כשיעלה

עמוד השחר קודס שיהיה רעצ וחלס"ל:

והיה קולו נשמע בשלש

פרפאות. חימה דצפרק שלישי דתמיד

(דף לו:.) חנן מיריחו היו שומעין קול

גציני כרוז דהיינו עשר פרסאות

וי"ל דצי' פרסאות לא היו מציין

אלא קול הצרה צעלמא וכן יש לפרש

אהא דלמרי' ריש פרק טרף צקלפי

(לקמן לו:.) דצי"ר דלחות היכל נשמעין

צשמונה תחומי שצת והתם חנן

מיריחו: נבלעין במקומן. פירש

הרצ פורת דהוא הדין דישון מוצח

החילון ואין נראה לרצינו חס דמנא

ליה האי סצרה כיון דלא חשיצ ליה

צהדי הנך ועוד הא אלמרי' צפרק

כל שעה (פסחים דף כו.) וצשליה

תמורה (דף לד.) ואפר הקדש לעולם

אסור צאותן שטעונין גניזה דתניא

ושמו צנחת ושמו שלא יפור אלמא

דלא היו נצלע צמקומן מדטעון גניזה

מיהו יש לומר קרא לאו אניסא סמן

וה"ק אי לאו הוה ניסא שיהא נצלע

צמקומן טעון גניזה אי נמי נראה

לי אס חפר שס והוציא אותו קאמר

דאפר הקדש לעולם אסור וכן פירש

רש"י צסוף תמורה"ל:

כלי

בו אין מזיזות אותו ממקומו ותו ליכא והתני ע"ב רב שמעיה בקלנבו"ל שברי

כלי חרס נבלעין במקומן ואמר אב"י מוראה ונוצה ודישון מוצח הפנימי

ודישון המנורה נבלעין במקומן פסולי תלתא הוו חשביניהו בחד אפיק תרי

ועי"ל תרי אי הכי בלועין נמי תרי הוו חשביניהו בחד חסרו להו איכא נמי

אחריתי א' דאמר רבי יהושע בן לוי גם גדול היה נעשה בלחם הפנים סלוקו

כסדורו שנאמר א' לשום לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא א' והאמר ר' לוי דבר

זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה ואמר רבנאי אמר

שמואל כרובים בהם היו עומדין ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב

אי הכי לחם הפנים נמי ניסי דגואי הוא לחם הפנים ניסי דבראי הוא דאמר

ע"י ריש לקיש מאי דכתיב ע"ל השלחן הסהור טהור מכלל שהוא שמוא

כלי

ל'אס יפסל לא יאפו אחרת"ל

צ"ט וכן לחם הפנים שנאפה מע"ס ואס יפסל אין חילוף והשלחן עומד ריקס עד שבת הצאה: צר צ"י המקום. מוונותו דמוקים דירתי

דחוקה: בקלָנבו. שס מקום: שברי ב"ר חרם. שמצטלים צהן קדשי קדשים וצליעתן נאסרת משום נותר וטעונין שצירה כדכתיב (ויקרא ו)

וכלי חרש אשר תצושל צו ישצר ושצירתו"ל צמקום קדוש כדלמרי' התם צוצחים צפרק דס חטאת (דף נז:.) ואס אין נצלעין נמצאו אשפחות

של שצרים בעזרה"ל: מוראיה ונוצרה. של עולת העוף: ודישון מוצה הפנימי ודישון המנורה. ככל צקר נותנן עם תרומת הדשן צמזרח של

כצש כדתנן גצי תרומת הדשן (תמיד פ"א משנה ד) הגיע לרנפה הפך פניו

ומחוי ליה רב בדיה קבול. [עין ש"ת אכע"ז ח"א סי' מ"ד ריש ד"כ אצל].

דא"ל אליהו לרב יהודה וכו' אמריתו אמאי לא אתי משיח והא האידנא יומא דביפורי הוא ואבעול כמה בתולתא

בנהרדעא. ולכיוון הדבר חמוה שיכיה כחא זישראל ונפרע בנהרדעא מקום חכמי ישראל, על כן נלע"ד דהנה ידוע לפי רוב חפלתיו ומה גם זיכ"כ ציוס שכל ישראל מכוונים לבנות צנכי ולנקב ותשובה שלימה וכו' יוס דלית ליה רשות לסטוני כיכ מהרואי דייתי משיחא. אך כתוב [משלי כ"ח ע'] מסיר אנו משמוע חורב גם חפלתו חועצה, ומכ"ש כשיכיה זכ זיכ"כ ח"ו אזי יעורר ח"ו חרן גדול למעלה, והנה אח"ל [פסחים מ"ע ע"ג] כל הלומד חורב צפני עם הארץ כאילו צועל ארוסותו צפניו דחורב מאורס לו. והנה לכאורח חזק דכל חכמי ישראל קצנו מדרשים צפני ע"כ ולא חשו להך. ועכ"ל אדרבא אותן עמי הארץ הצאים לשמוע ולשתות צלמא דברי חכמים אינו כצועל ארוסותו צפניו אדרבא כרי זה כמשיח לו ארוסותו שזכו חלקו של ע"כ בחורב שישמע לקול חכמים, אך אותן שאינם נותנים לב לשמוע ונשעם שחכם יושב ודורש כרי זה כקן צעינים, ח"כ כרי צועל ארוסותו צפניו.

וזהו שאמר אליהו ע"כ, כי מאז כיכ מנהג ישראל שניכ"פ כיכ החכם דורש דברי כבושים לפני הכמונים כאשר עדין מנהג זה קבוע לאחיו בני ספרד, וכן פירש"י לקמן ע"ז

כמ"ש פה. וכ"מ מ"ש לעיל בסמוך ד"ה הני (השלישי), וכ"כ בדרשות ח"ב שני' ב' ד"ה ועד"ו.

(ר) אולם בחי' נדרים הנ"ל אחר שהביא קושיא זו בשם הפני יהושע בזה"ל: "ומה שהקשה הפני בחולין"*) לשיטת הר"י [הובא ברא"ש פ"א סי' ה'] דנכרי אפי' אינו עובר ע"ז איננו בר זביחה א"כ איך שוחט קרבנו הא בשחיטה לכו"ע שלוחי רידן ניהו". כתב מרן דלק"מ: "דוקא ישראל מצוה במ"ע לשחוט קרבנו הוא עצמו כדכתיב ושחט את בן הבקר ונעשה השוחט שלוחו דבעלים, אבל על הער"ג אין מצות עשה לזבח קרבנו והשוחט עושה מצוה לעצמו ולא נעשה שליח בעלים כלל". וכ"כ בשו"ת יו"ד סוס"י רצ"ו ועע"ש.

(רא) ח"י חולין ה' ע"א ד"ה חיובתא, והעתיקו מרן בשו"ת יו"ד סי' שכ"א ד"ה זה לשוני, בכמה שינויים. התיבות שבאו כאן בסוגר - הם משם.

(רב) נדצ"ל אולי.

(רג) ח"י שבת צ"ז ע"א. וכי"כ כתב בדרושים ואגדות חת"ס (ירושלים תשנ"ח) עמ' קכ"ד ד"ה אחז"ל, עיי"ש.

(*) ל"מ שם. אבל קושיא בסגנון אחר מופיעה בפני קידושין מ"א ע"ב ד"ה וזאת, ותירצו הוא ממש כמ"ש מרן עיי"ש.

נמי פסול לשחיטה [מכ"ת] קשה איך אפשר שיכיו גוים נודרים נדרים ונדבות כישראל, הא כל מה דאיכו לא מלי עמיד שליח לא מלי משיח, ואיכו לא מלי לשחוט. וכבר שמעתי מקשים כיוצא בזה מטעם דאין שליחות לגוי (ח). ולא י"ל בקדשים שכל מעשיהם ע"י שליח (ח) יש שליחות לגוי [אין לידכו]. אצל מטעם דאיכו לא מלי עמיד [קשה] דע"כ גם בקדשים לא מלי משיח שליח, שהרי מה הוכיח כה"ס דכהני שלוחי דרחמנא ניהו, ש"מ דגם בקדשים צעיק שיכיה איכו מלי עמיד, והכא בגוי איכו לא מלי עמיד (ח). בשלמא הא לא קשה למי לי קרא למעוטי שאין מקבלת קרבות מן המומר [חולין ה' ע"א] חיפוק ליה דאיכו לא מלי למישחט, דיש לומר דכל שעה בידו לשוץ בתשובה ויכיה בר זביחה, אצל אגוי קשה דלא מיקרו בידו לגייר ע"מ, דמי יימר דמדקק ליה תלמא כמבואר פ"ג דקידושין [ס"ג רע"ב]. אע"כ כהרמב"ם וכו' בידו לפרוש מע"ז ויכיה בר זביחה [בלי גרות כלל] (ח) וק"ל (א).

החושד בכשרים לוקה בגופו. פירוש מש"כ כשאר עבירות אין צעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה אלא בממונו [ויק"ר י"ז ד'], שהקב"ה דנו לזכות, אלא (רב) ע"י ממונו ישוב וישאר לו גופו, אך החושד בכשרים אינו נידון לזכות, ח"כ אסור לפגוע בממונו כדי שיסאר לבניו אחריו, דקיימא לן אפילו ממון מסור אסור לאדנו ביד דילמא נפקא מיניה צנין דמעלי, עיין סוף צבא קמא [ק"ע ע"א] ובש"ע ח"מ סי' שפ"ח סעי' י"ג (ג).

(ר) בחי' נדרים ליה ע"ב ד"ה ושחט, הביא קושיא זו בזה"ל: "הקשה הגאון מהר"ם א"ש [פנים מאירות ח"ב סי' קי"ט] הא דמבעיא בגמ' הני כהני שלוחי דרחמנא ניהו או שלוחי רידן, תפשוט מרכיב איש איש לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל ואי ס"ד שלוחי רידן הא אין שליחות לעכ"ם. ולע"ד לא קשה מידי דאפי' נימא שלוחי רידן ויהיה מוכח מזה דבקרשים יש שליחות לעכ"ם, מכל מקום בעלמא אין שליחות לעכ"ם דלפינן שליחות מתרומה דכתיב גם אתם מה אתם בני ברית וכו' ושני קדשים דכל מעשיהם על ידי שליח". (מהצעת קושיית הפנים מאירות משמע דסבירא ליה דגם בשחיטה הוי שלוחי דרחמנא, ומשום הכי הקשה דגילוף זה מכאן. אבל מרן שהציע הקושיא באופן פשוט וכנ"ל, הוא משום דס"ל דבשחיטה הו"ל שלוחי רידן, ועיין עוד בהערות הבאות).

(ר) עיין קידושין מ"א ע"ב.

(רט) ואע"ג דמסקינן דכהנים שלוחי דרחמנא ניהו, מ"מ הא "מבואר לכל דזה דוקא בהעבדות דצריכים כהן, אבל בשחיטה דבזר כשרה אפילו אי מתרמי דכהן שוחט לא הוה אלא שלוחי רידן. וכן מוכח מריש פרק האיש מקדש [מ"א ע"ב] דמפקי שליחות מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, וכי כל הקהל שוחטין ש"מ ששלוחו כמותו, והשתא אי הוה בשחיטה שייך שלוחי דרחמנא, פשיטא ולא שייך שלוחו כמותו. - לשון מרן בקובץ תשובות (ירושלים תשל"ג) סי' כ"א ד"ה וכדמות, עיי"ש עוד בזה, ומסיק

אלא פותחין לו [להלן ל"ח סע"ב], אלא הענין הוא בכל דבר איסור וטומאה אית זביה נילין קדושה מה' אחרונה שצבוי' ית"ש, ואדם הבחר מהם מושך על עצמו הנילון קדושה שצבוי' המין ומתקדש יותר ברצוה, והעממא עצמו דדבר האיסור לא מסחייע' לו שנטמא דדבר העממא ההוא, אלא שנתוסף עליו שהנילון הקדוש מה' שצטט שיהי צחוכו נחפך לו לרועץ והוא מתוספת כח לשטן, עד שעי"ז נקרא לגבי ידידי השטן, חכו ולא תעמאו בהם ונטמאם במ דייקא, שנתחלה היה נקרא בהם ועתה נתחמר הכ"י ונקרא במ צלא ה"י, והיינו השטן, ואמר הקצ"ה שיגער זו הצוחר צירושלים, כי שם שעושין יום אחד ר"ה ומספר ימין אמלא צי"כ ויהי' שס"ה ולא יהיה לו רשות (שטוני ר"ח).

[השטן בגמטריא שס"ד הוי שס"ד יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.]

כתיב [ואזכרכה לפני ה' לפני מותי [צראשית כ"ז ז']], נחטור הרמז"ן כי רצקה הוסיפה לאמור לפני ה' שלא הזכיר ילקח ע"ה. ויראה כי הוסיפה ליעקב עד היכן מגיעה הצרכה אם ח"ו יתצרך עשו, וארמז לך אמרו השטן גימטריא שס"ד יומי אית ליה רשות לצר מיומא דכיפורי, והמליצה צה הוא לומר, אם יגיע לשמים שיאו של השטן מ"מ לעולם לא יגיע צמדה הנקראת ית"כ כי אין כחו למעלה מרועות עולם, וכיון שציה"כ נכנסים ישראל למדריגה מה שלמעלה מה ע"כ לא יכלו, (ע"כ) שהוא רק גמטריא א' פחות מיה"כ פי' שאחחרו מדרגה אחת פחותה מכ"ל, ואילו היה מתצרך ח"ו היה עולה למעלה מישראל, כאילו יאמר ח"ו הם עולים עד שס"ה והוא ח"ו שס"ו ע"ד מליצה, פי' שהיה לו שליטה גם על היום ההוא, חזר רמח לו לפני יהוה לפני מותי כי אוחיות שנכחצות לפני יהוה הוא טדהד גימטריא כ"ב, ואוחיות שנכחצות לפני אוחיות מותי הוא להשט גמטריא שס"ד, לרפס שס"ד עם כ"ב עולה גימטריא שס"ו וק"ל ר"ח).

[השטן בגמטריא שס"ד הוי שס"ד יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.]

כתיב ויקרא כ"ה כ"ו ואיש כי לא יהיה לו גאל. היינו חטא זרע ר"ל, כי אם חנכה מספר גאל ממספר איש ישר גמטריא זרע דוק ותשכח. והשיגה ידו ומלא כדי גאולתו, יעשה כ"כ חטובה גדולה עד שפושט הקצ"ה ידו מתחת כנפי החיות לקבלו כידוע [פסחים ק"ע ע"א], חכו והשיגה ידו. והנה שס"ד יומי אית ליה רשות לצט"ד לחלוק, אמנם ההוא יומא לית ליה רשות כי הוא עודף על מספר שס"ד, ואז נשא השעיר עליו כל עונותם של ישראל, וכרמז כי איש עם יד ועם גאלה גמטריא

ע"צ ד"ה לפירקא ע"ש י"ח, ואמר אליהו אמרתם מ"ע לא אחי משיחא ע"י תפלות ית"כ, הנה ית"כ היום וכמה ארוכות נצטלו צנהרעא ששם מקום חכמים ודרשו צרכים צי"כ וכמה רשעים מאנו שמוע וק"ל כאילו צטלו ארוכות צפניו נמלא גם תפלתו חוטבה ר"ח).

דף כ' ע"א: השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי שס"ד יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.] דרשח ח"ל על מאי דכתיב [זכריה ג'] והשטן עומד על ימינו לשטנו, על זה אמרו השטן גמטריא שס"ד, כי מה שפגמו צעוונותם צה"י שצטט הקדוש על זה נקרא השטן צתוספת ה', מ"מ ציום הכיפורים שהוא אחד יותר משס"ד לית ליה רשות ר"ח).

[השטן בגימטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי שס"ד יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.]

כתיב [אוריאל] אוריאל ימים ראש השנה שצחסי ה' חיצר צ' ימים להיות יומא אריכתא להאריך זמן התשובה ציום כדין ע"ד ארך אפים, ואם זכה האדם לתשובה שלימה ומחפך דין ^{13/08/2018} ציום ר"ה הרי כל השנה צעובה, ע"ד שצטנו צצקר חסדך [תהלים ז' י"ד] שהוא ר"ה שהוא צוקרו של שנה, ועי"ז וגרנגה ונשמחה בכל ימינו, ועל כן אמר אורך ימים אשציעהו, אשציעהו חסד ציומא אריכתא ועי"ז ממילא ארחהו צישועתי. ואמנם יותר טוב צביות העולם מתוקן צמלכות שדי ולא נלערך ליומא אריכתא כגון צירושלים צמקום צ"ד הגדול ועושין רק יום אחד והקצ"ה מתרלה עם ישראל, ועטם העובה האחת היא כך, דאמרו השטן גמטריא שס"ד יומי אית ליה רשות לשטוני צר מההוא יומא דכיפורי, וכנה זה הוא חי לא נלערך למיחש צ' ימים דר"ה ליומא אריכתא אז הוה ית"כ יום שס"ה, אצל חי נלערך ליומא אריכתא א"כ ית"כ הוה יום שס"ד ואית ליה רשות חלילה לשטוני. והיינו דכתיב [שמות כ"ג כ"ה] ועצרתם את ה' אלוקיכם וגו' את מספר ימין אמלא שיהיו שס"ה ימים ולא רק שס"ד.

והנה מה שאמרו השטן גמטריא שס"ד סמכו אהאי קרא יגער ה' צך השטן ויגער ה' צך הצוחר צירושלים הלא זה אוד מולל מאש [זכריה ג'], וק"ל הא דנקרא שטן צתוספת ה' השטן, הוא ע"ד שצירחתי צמקום אחר ר"ח מה שאמרו [לקמן ל"ט ע"א] אפסוק ולא תעמאו צהם ונטמאם צם [ויקרא י"א מ"ג] אדם מעמא עצמו למטה מעט מעמאים אוחו למעלה ברצה, אעפ"י שאין הקצ"ה מסייע לרשעים ח"ו

(ר"ח) עיין דרשות ח"א ג' ב', והוצחק לקמן ל"ט ע"א.

(ר"ח) דרשות ח"א ג' א'.

(ר"ח) חח"ס עה"ת בראשית עמ' קי"ט ד"ה ואברכך.

(ר"ח) רע"ע לקמן פ"א סע"ב דרש וכו', ומשמע שהיה ביה"כ.

(ר"ח) דרשות ח"א ג' ב'.

(ר"ח) דרשות ח"א ג' ב' ד"ה שבעת. רע"ע בסמוך.

א ומלל יי עם משה למימר:
ב פקד ית אהרן וית בנהי למימר
דא אוריתא דעלתא היא עלתא
דמתוקדא על מדבחא כל ליליא
מ' ועירא

ו א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב צו
את־אהרן ואת־בניו לאמר זאת תורת העלה
הוא העלה על מוקדה על־המזבח בל־הלילה

רש"י

ידר ואיזה אם עלה לא ידר, שכל 'תורה' לרבות הוא בא,
לומר תורה אחת לכל העולים ואפילו פסולין, שאם עלו לא
ירדו (ראה זמנים פד. וכו' ט'): היא העולה. למעט את הרובע
ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקודש, שנפסלו
קודם שנאו לעזרה (ספ).

שפתי חכמים הקצר

כן חסרון כ"ס (רא"ם). ובגון זה שיש כאן הוצאת העולה תמיד (רע"ב).
ג. מדכתיב בסיפא דקרא, 'כל הלילה עד הבוקר' הוא דקדיק לה
(רא"ם). ד. מושום שהמזבח מקדש אותם, ופסולין רצונו לומר אלו
שהיה פסולם בקודש. ומדכתיב בתריה 'היא העולה' למעט, שמשמע
דווקא 'היא' אבל יש אחרים שאם עלו ירדו, למדנו למעט את אלו שלא
היה פסולם בקודש, כלומר שהיו פסולין קודם שהוקדשו, כמו שכתב
רש"י בסמוך (רא"ם).

א. 'זירוז', כמו שמצינו (דברים ג כח) 'וצו את יהושע וחזקוהו ואמצהו'.
'מיד ולדורות', דכתיב גבי נרות (להלן כד ב-ג) 'צו את בני ישראל ויקחו
אליהם וגו' כחית למאור', ונהג 'מיד' דכתיב (במדבר ה ג) 'ויעש כן אהרן
אל מול פני המנורה העלה נרותיה', 'ולדורות' דכתיב (להלן כד ג) 'מערב
עד בוקר וגו' לדורותיכם'. וכן מצינו בפרשת שילוח טמאים (ראה במדבר
ה ב-ג). וילפינן מהם בהצד השוה (רא"ם). ב. פירוש, רבי שמעון בא
להוסיף תנאי על דברי תנא קמא, שמלת 'צו' לא תבוא אלא כשיש גם

המשך הפטרת ויקרא

כח לא־שתה מים וייעף: יג חרש עצים נטה קו
יתארהו בשרד יעשהו במקצעות ובמחוגה יתארהו
ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשכת בית:
יד לכרת־לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמץ־לו
בעצי־יער נטע ארז וגשם יגדל: טו והיה לאדם
לבקר ויקח מהם ויחם אף־ישיק ואפה לחם
אף־ופעל־אל וישתחו עשהו פסל ויסגד־למו:
טז חציו שרף במו־אש על־חציו בשר יאכל יצלה
צלי וישבע אף־יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור:
יז ושארי־תו לאל עשה לפסלו יסגוד יסגד־לו וישתחו
ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: יח לא
ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשפיל
לבתם: יט ולא־ישיב אל־לבו ולא דעת ולא־תבונה
לאמר חציו שרפתי במו־אש ואף אפיתי על־גחליו
לחם אצלה בשר ואכל ויתרו לתועבה אעשה לבול
עץ אסגוד: כ רעה אפר לב הותל הטהו ולא־יציל
את־נפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני: ס כא זכר־
אלה יעקב וישראל כי עבדי־אתה יצרת־ך עבד־לי
אתה ישראל לא תנשני: כב מחיתי כעב פשעיך
וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך: כג רנו
שמים כיעשה יהוה הריעו תחתיות ארץ פצחו
הרים רנָה יער וכל־עץ בו כי־גאל יהוה יעקב
ובישראל יתפאר:

הוא מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר:
כו תזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדיק:
כז אביך הראשון חטא ומליציך פשעו בי:
כח ואחלל שרי קדש ואתנה לחרם יעקב וישראל
לגדופים: ס מד א ועתה שמע יעקב עבדי וישראל
בחרתי בו: ב כה־אמר יהוה עשך ויצרך מבטן
יעורך אל־תירא עבדי יעקב וישראל בחרתי בו: ג פי
אצק־מים על־צמא וגוזלים על־יבשה אצק רוחי
על־זרעך וברכתי על־צאצאיך: ד וצמחו בבין חציר
בערבים על־יבלי־מים: ה זה יאמר ליהוה אני וזה
יקרא בשם־יעקב וזה יכתב ידו ליהוה ובשם ישראל
יכנה: ו כה־אמר יהוה מלך־ישראל וגאלו יהוה
צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין
אלהים: ז ומי־כמוני יקרא ויגידה וערכה לי משומי
עם־עולם ואתיות ואשר תבאנה יגידו למו: ח אל־
תפחדו ואל־תהוהו הלא מאז השמעתיך והגדתי
ואתם עדי היש אלוה מבלעדי ואין צור בלי־דעתי:
ט יצרי־פסל כלם תהו וחמודיהם בל־ועילו ועדיהם
המה בל־יראו ובל־ידעו למען יבשו: י מי־יצר אל
ופסל נסך לבלתי הועיל: יא הן כל־חבריו יבשו
וחרשים המה מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו
יבשו יחד: יב חרש ברזל מעצד ופעל בפחם
ובמקבות יצרהו ויפעלהו בורזע כחו גס־רעב ואין

עַד־הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ: ג וְלִבֶּשׁ
הַכֹּהֵן מְדוּ כֹד וּמִכְנָסֵי־בָד יִלְבֹּשׁ עַל־
בְּשָׁרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ
אֶת־הָעֵלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּשְׁמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ:
ד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים
וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־
מָקוֹם טָהוֹר: ה וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד־
בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֵעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצִים
בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר וְעֶרֶךְ עָלֶיהָ הָעֵלָה וְהַקְטִיר
עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: ו אֵשׁ תָּמִיד תֹּקֵד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: ס

רש"י

חובה בכל יום (יומא כ): (ה) והאש על המזבח תוקד בו. ריבה כאן יקידות הרבה, על מוקדה, ואש המזבח מוקד בו (פסוק כ), והאש על המזבח מוקד בו, אש ממיד מוקד על המזבח (פסוק ו), כולן נדרשו במסכת יומא (מה) שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העולה. עולת ממיד היא תקדים (פסחים נט: מ"ט). [כרש"י יסן. ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר, תלמוד לומר העולה, עולה ראשונה]: חלבי השלמים. אש יציאו שם שלמים". ורבותינו (ס) למדו מכאן, עליה, על עולת הצוקר השלם כל הקרצנות כולס", מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של צין הערבים: (ו) אש תמיד. אש שנאמר זה תמיד, היא שמדליקין זה את הנרות, שנאמר זה (שמות כו ט) להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון מוקד"י (יומא מה: מ"ט): לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין:

שפתי חכמים הקצר

מאכילת העולה על ידי האש (רא"ם). יא. וגם הם היו של קודש, רק פחותין מהם בדמים, כגון שחקים או מפשתן שאינו מזהב. וכיון שאין כאן חילוף מיני בגדים מקודש לחול או מבגדי זהב ללבן ככהן גדול כיום הכיפורים, על כרחך שאינו חובה אלא דרך ארץ (רא"ם). יב. היא ערימה של דשן באמצע המזבח. ואין זה 'והרים את הדשן' דלעיל (פסוק ג), ששם נצטוו להרים בכל יום מהדשן המאוכל על המערכה וליתנו במזרחו של כבש. וכאן נאמר שיוציא מהצבור בתפוח כשירבה בו הדשן, ויוציאו אל מחוץ למחנה (רא"ם). יג. אזי עולת התמיד תקדום להם (רא"ם). וכתב רש"י לשון 'אם יביא', כי לא היו שלמים של חובה בכל יום כמו עולה (גוי"א). יד. דרשי 'השלם' מלשון השלמה, דה"א דהשלמים מיותר (קצו"מ), וראה (רא"ם). טו. כלומר, שהדלקת המנורה תהא מן המזבח החיצון, וכאילו כתב 'מעל המזבח' (רא"ם). טז. דתרי זימני כתיב (פסוקים ה-ו) 'לא תכבה' (רא"ם).

(ג) מדו בד. היא הכתונה, ומה תלמוד לומר מדו, שחכה כמדתו (נחמיה לה. מ"ט): על בשרו. שלא יהא דבר חוץ צינטיס' (שם יט. מ"ט): והרים את הדשן. היה חותם מלא המחתה מן המאכלות הפנימיות ונותן במזרחו של כבש (תמיד כח: מ"ט): הדשן אשר תאכל האש את העולה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח: ועל המזבח. מלא אברים שעדיין לא נמאכלו, מחזיקין על המזבח לאחר שחכה גחלים חליך וחליך ונטל מן הפנימיות, שנאמר את העולה על המזבח (יומא עה: מ"ט). כרש"י יסן:] (ד) ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך צהולת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד, בגדים שצביל צדקרה לרצו אל ימוג בהן כוס לרצו, לכך ולצב בגדים אחרים, פחותין מהן" (יומא כג:): והוציא את הדשן. הוציא צפופים", כשהוא רצה ואין מקום צממרה מוילאו משם (תמיד כח:). ואין זה חובה בכל יום. אצל המזבח

ה. כלומר, ולא כתיב 'כתונה' (דב"ט). ו. שלא יהיו ארוכין שנגררין על הארץ, ולא קצרים שאינן מגיעין עד רגליו (רא"ם). ז. 'על בשרו' קאי אכתונה ומכנסים. שאילו היה דבק עם המכנסים בלבד, היה ראוי לכתוב 'ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד על בשרו', אלא מדחזר וכתב 'ילבש', שמע מינה אתרוייהו קאי (רא"ם). ח. כלומר, שהיה לוקח מהגחלים הפנימיים, שהם איברי העולה שנתאכלו, ולא מהחיצוניים שהם גחלים של העצים. ולא היה צריך ליקח 'מלא המחתה' ממש, אלא שיהיה עד מלא המחתה ולא יותר. ולא יפחות מקומץ (רא"ם). ט. נלמד בגזירה שוה, כתיב הכא 'אצל המזבח', ולעיל (א טז) כתיב 'אצל המזבח קדמה', אלמא שהיתה במזרח. ועוד, דהתם כתיב בהדיא 'אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן', למדנו שמקום הדשן במזרח (רא"ם). י. הוסיף 'ועשאתה דשן', דלולא זה מהו 'את הדשן אשר תאכל האש את העולה' פתח בדשן וסיים באכילת האש את העולה. ועתה פירושו כאילו אמר 'והרים את הדשן', ואיזה דשן, אותו שבא

ראיתי ברוקח סי' ש"י ז"ל במדרש איכה, רבי כשהיה אוכל סעודת ט' באב היה נוטל פרוסה וטובלה בעפר כו', וכן רב בירושלמי עכ"ל.
 (ח) וכל מי שהקניטו היה הולך לפייסו. כדאיתא ביומא (דף פ"ז סוף ע"א) שטבח אחד חטא נגדו אזל י"ב חודש לא אתא כי מטא ערב יום הכיפורים ולא אתא אמר איזיל אנא לפייסו פגע ביה רב הונא א"ל היכי קאזל מר א"ל לפייסו לפלוני אמר אזל אבא למקטל גברא אזל קרא אבבא א"ל זיל (כן הוא גירסת העין יעקב, ובגמ' הגירסא א"ל אבא את) לית לי מילתא בהדך הוה קא פליג רישא אישתמיט נרגא מחייה ארישא וקטליה. וכתב בחידושי אגדות שנענש הטבח שחטא נגד רב ולא פייסו, גם קראו אבא בשמו עכ"ל. היינו לגירסת הגמ' דהטבח קראו אבא אף דרש"י פירש דאבא לשון חשיבות כו' מכל מקום היה לו להטבח לקרותו בשם רבי וק"ל. עוד שם רב הוי פסיק סדרא קמיה דרבי אתא ר' חייא הדר לרישא עייל בר קפרא הדר לרישא וכן לר' שמעון ברבי כו' אתא ר' חנינא בר חמא א"ל כל דאתי נימא הדר לרישא. נקט ר' חנינא מילתא בהדיה אזל רב לגביה י"ב מעלי דיום הכיפורים ולא איפייס, והקשו בגמ' הא אין צריך לבקש יותר משלש פעמים, ומשני רב שאני (מחמיר על עצמו היה, רש"י), ור' חנינא איך עביד הכי דהא כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו, אלא ר'

בית המדרש, וכן כתב בספר תחלת חכמה ש"ג פ"א סי' ל', בי רב לאו רב ממש אלא בית המדרש.

(ד) בש"ל¹ אות ו', בכל מקום שאמר בש"ס והאמר מר הוא רב עכ"ל, מובא ג"כ בהג"ה בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים.

(ז) עשרה מילי דחסידות היה עושה א'.

(א) שלא היה רואה לעילא מד' אמות (עיין לקמן שימי). (ב) ולא הלך בגלוי הראש. (ג) ומקיים ג' סעודות. (ד) מכון לבו בתפלה. (ה) לא הביט לצדדין. (ו) היה מקיף שלא להטריח הצבור. (ז) לא אכל בסעודת הרשות (פ' גיד הנשה חולין צ"ה ב'). וכתב שם ביוחסין בהג"ה אות רי"ש, זה מוטל על כל תלמיד חכם. ונראה דאיתא במדרש איכה בפסקא ויגרס בחצץ (ובירושלמי סוף תענית) רב אחר שאכל כל מטעמים שבעולם היה אוכל עפר לקיים מה שנאמר ויגרס בחצץ, ואמרתי לסימן אפיק שפה ועיין שפה בתראה עכ"ל. והנה לפום ריהטא היה נראה דהבין דזה עשה רב בכל השנה אחר אכילתו לא בערב ט' באב בלבד דאי לא כן לא הוי בכדי למחשב למדות חסידות. אבל במגן אברהם באו"ח סי' תקנ"ב כתב שזה עשה ערב ט' באב. והבית יוסף סי' הנ"ל בשם רמב"ן בספר תורת האדם ובהגהות מיימוני שזה עשה ר' יהודה בר עילאי לא רב. אכן

(י) נראה דהר"ת הוא "בשל"ה, דכן הוא באמת בשל"ה בחלק תורה שבע"פ אות ו' שם. ואולי צ"ל "ובצ"ל", ר"ת "צדה לדרך". (נחל עדן). (יא) עיין בספר פתח עינים להרב חיד"א ז"ל בסוף מנחות שהביא בשם ספר הפרדס לרש"י ז"ל כתב יד דחשיב שם "דלא הוי מסגי ד' אמות בקומה זקופה" ונהג רב יהודה אחריו (ולא חשיב שם להא "שהיה מכון לבו בתפלה"). גם מה שכתב שלא הלך בגלוי ראש מסיים שם "ונהג רב הונא אחריו". וב"מקיים שלש סעודות" מסיים שם ונהג רב נחמן אחריו. וב"שלא היה רואה לעילא מד' אמות" מסיים שם "ונהג רב יוסף ורב ששת אחריו ולא יכלו לעמוד בה וסימו את עיניהם". וב"היה מקיף שלא להטריח הצבור" מסיים "ונהגו ר' זירא ואב"י אחריו". וגבי "מי שהקניטו היה הולך לפייסו" מסיים "ונהג מר זוטרא בריה דרב נחמן אחריו". וגבי "שהיה רגיל בתפלין" מסיים "ונהג רב ששת אחריו". ויעו"ש שהקשה למה לא חשיב עוד "שלא שח שיחה בטלה מימיו" לפי מ"ש כז הרמב"ם בפ"ב מדעות ה"ד. יעו"ש באריכות (נחל עדן).

נפיק למידן אמר בצבו נפשיה לקטלא נפק
כו', יומא (פ"ו סוף ע"ב).

(ח) רב האריך ימים עד שראה נכדו
שימי בן בנו חייא (ע"ש). וכתב כנ"י חלק
ג' סס"ג רב הוא ר' אבא הנזכר בזה"ר^(א) חי
ארבע מאות שנה. ובכנ"י אחר הגירסא חי ק'
שנה. והיה רבו של ר' חייא בחכמה זו ושמם
אחר כך את רבי ואת ר' חייא, ובדף אחד כתב
יד ישן נושן רב חי שלש מאות שנה^(ד).
ותמוה הענין אם האריך ימים כל כך למה לא
נזכר זכרו בזמן תנאים הקדמונים (בסוף ספר
יונת אלים כל מקום שנאמר שתק רב (סוכה
ז' ריש ע"א, ב"מ צ"ז ריש ע"א) היה לו
להשיב על פי הסוד שהיה תלמיד מובהק לר'
שמעון בן יוחאי מבעלי הסודות ולא רצה
לגלות. וט"ס שם ר' אבהו, וצ"ל ר' אבא.
כתב בתשובת חוות יאיר סקל"ב, ואף
שקהיתי בזה מדשקיל וטרי בביצה (ו' סוף
ע"א) למה שתק היינו דגם בנגלה היה לו
להשיב, ומהאי טעמא לא קשה מבבא קמא
(י"א א') מדשתק לאו דינא הוא. ויש לומר
דאין הכי נמי דלא פסקינן הלכות על פי
סודות דבכמה דוכתי לא קיימא לן כרבי
שמעון בר יוחאי. בסנהדרין בפרק ארבע
מיתות ומתו גם שניהם כו' שתק רב. ובתוס'
ב"ב (ס"ב א') שתק רב לפעמים שלא חש
להשיבו ולפעמים הודה לדבריו. ובאשר"י
פרק המוכר את הבית (ב"ב ס"א) שתק רב
מפני שלא חש להשיבם. מה שאמרו רב ששת
על רב כד ניים ושכיב רב אמר להא שמעתתא
אינו לגנאי אלא שבח גדול (ע"ש באורך).

חנינא חלמא חזי ליה לרב דזקפוהו בדקלא
ומאן דזקפוהו בדיקלא רישא הוי, אמר
אדחיה ולא נדחינן (פירש"י ר' חנינא ראש
ישיבה הוי וכשראה חלוס זה לרב דאג למות
דאין מלכות נוגעת בחברתה אמר אדחיה
מכאן ויברח לבבל ושם יהיה לראש ולא
אמות בשבילו. והב"ח פ' כשיהיה רב ראש
ישיבה יהיו עליו צרכי צבור ולא יוכל ללמוד,
ע"י או"ח סי' תר"ו). (ט) והיה קולו ערב
ועלה לתרגם. (י) והיה רגיל בציצית
ותפילין. כתב הרמב"ם פ"ב מהלכות דעות
אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח
שיחה בטילה כל ימיו. ובכסף משנה שם
כתב, בפרק הישן (סוכה פרק ב') מצאתי כן
על רבן יוחנן בן זכאי אבל על רב איני יודע
כעת מקומו עכ"ל. וכתב בתשובת מקום
שמואל סוף סי' ס"ה, ופשוט שהוא בפ"ק
דחגיגה (ה' ב') מגיד לאדם מה שיחיו, אמר
רב אפילו שיחה יתירה בין איש לאשתו כו',
ותמה על הכסף משנה למה לא אמר דר"א
לא שח שיחת חולין שמביא בפרק הישן
הנ"ל קודם רבן יוחנן בן זכאי. ואין זה
תמיה כי רבן יוחנן בן זכאי קדם בדור
לר"א שהיה תלמידו. בירושלמי נדרים פ"י
ה"ג, אחד בא לדון לפניו עם עשיר אחד
ולא רצה העשיר מחמת גאות עשרו וקללו,
מיד יצא גזרת המלכות ליקח כל אשר לו
לאוצר המלך ואתא לגבי רב שיתפלל עליו
וכן עשה והוחזר לו. היה חנינא הדעת, אף
שנטל ידיו אכל במפה, חולין (ק"ז ב'),
ובס"פ הקומץ (מנחות פרק ב')^(ז). כי הוה

(יב) לפלא שליתא שם רמז רמזא מזה, וצ"ע (נחל עדן) (יג) הביאו הג"ר דוד לוריא, בקדמות ספר הזהור
כתב כשבא רב לבבל מצא את ר' אבא מנהיג שררה בבבל. וכל זמן שהיה חי ר' אבא לא הנהיג שררה עד
שמת ר' אבא. יעו"ש ענף ה' באריכות (נחל עדן). (יד) רב בתר צלותיה וכו' שתתן לנו חיים ארוכים וכו'
ואהניא ליה צלותיה לרב אשר חי שלש מאות שנה כמ"ש הרמב"ם, הביא דבריו בשיטה מקובצת כתובות פ'
האשה שנפלו דף פ"ח סוף ע"ב (פתח עינים להחיד"א, ברכות דף ט"ז).

משום דיש לחוש שיצא לידי סכנה (א"י) (יג) מי שמתענה תענית חלוט למחרת י"ב אין צריך להתענות כל ימיו (מנהגים)

(יד) אין אומרים תחינות ולא לו"ץ מיו"ב עד סוכות (טו) והמדקדקים מתחילים מיד צמולאי י"ב נעשיית הסוכה כדי

ללכת ממנו אל מנוה (מהרי"ל ומנהגים והגה"מ פ"ג דזכרות מהרי"ו):

ביאורי הגר"א

ד"ה מי לא מודה כו': (יג) מי שמתענה כו'. ר"ל אע"ג דצ"ה כה"ג צריך להתענות לעולם משום ש"א שמתנה להתענות אצל כהן אין מנוה כלל כנ"ל: (יד) א"א תחינות כו'. משום דהוי' י"ט כמו יה"כ צמקת כמ"ס נמדרש על פ' ולקחתם לכם ביום הראשון כו' מכאן ואילך כו' והם ימי חנוכה הניח וע' צפ"ק דמ"ק וצפ"ג דשנת: (טו) והמדקדקים כו'. ע"ל סוף סי' תרכ"ה:

דחלה הלכה א' תמן חשין לצומא רבא תרין יומין א"ל רב חסדא למה אחס מכניסין עמיכס לספק סכנה חזקה שאין צ"ד מתעללין בר אבוי דשמואל בר רב יצחק חש על גרמיה וס' תרין יומין אפסיק כרוכיה ודמן ר"ל שנפסקו בני מעיים שלו וגם מדינא אין לחוש כמ"ס נדרים י"ט דאין נקיטין נקיטע' דירחא רק משום דשלחו מתם הזהירו כו' משא"כ ביה"כ שלא היה מנהג מעולם ועברש"י שם ה' ב'

אג"ר החכמה

ברכת אליהו

גדולי המדינה וקלסוהו התיר להם שליש מדמוסא שלהם בתוך חמשה מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו התיר להם עוד שליש כיון שנכנס למדינה יצאו כל בני המדינה אנשים ונשים וטף וקלסוהו והתיר להם הכל אמר להון מלכא מה דאזיל אזיל מן הכא נחיל חושבנא כך בערב ר"ה גדולי הדור מתענין והקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהן ומר"ה ועד יוה"כ פ' היחידים מתענין והקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהן וביה"כ פ' כולן מתענין אנשים ונשים וטף והקב"ה אומר להם לישראל מה דאזיל אזיל מן הכא ולהלן נחיל חושבנא ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו וביו"ט הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקב"ה ואומר להם מה דאזיל אזיל מן הכא נחיל חושבנא לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון. והוסיף הד"א: הרי דמן יוה"כ פ' עד הסוכות מישך שייך ליוה"כ פ' ומתחיל החשבון עונות מן סוכות להכי יש לעשות אותן ימים יו"ט. ולכן אין אומרים אז תחינות. וע"ל סי' תקפ"א סק"ב. והם ימי חנוכה הבית, שבאלה הימים הקים שלמה את המשכן. ועיין בפ"ק דמו"ק. [דאיתא שם ט א: ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלן דכתיב ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלכוד חמת עד נחל מצרים [לפני ה' אלוקינו] שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום (מלכים — א ח, סה) ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למינטר עד החג למיעבד שבעה להכא ולהכא (יומי שמחה להכא ולהכא לחנוכה הבית ולרגל — רש"י) וכו' אותה שנה לא עשו ישראל את יוה"כ פ' והיו דואגים ואומרים וכו' אמאי היו דואגים התם (במשכן דגבוה הו' קרבות — רש"י) צורך גבוה הכא (בחנוכה הבית דהדיוט משתה — רש"י) צורך הדיוט הכא נמי מיעבד ליעבדו מיכל לא ניכלו ולא לישתו אין שמחה בלא אכילה ושתייה. ועיין בפ"ב דשבת. [דאיתא שם ל א: כיום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו (מלכים — א ח, סו) וכו' על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו שמחלו לו על אותו עון ולישראל עמו דאחיל להו עון דיוה"כ פ'. הרי שימים אלה הם ימי שמחה]. (טו) ע"ל סוף סימן תרכ"ה.

כתבו לעיל בסוף סימן תרכ"ד התם בלילה התחלה בעלמא ולמחרת מתקן כולה אם אפשר גם שם איירי לענין מדקדק במעשיו יתחיל דבר מה בסוכה מיד בלילה ומי שאין מדקדק עכ"פ ביום המחרת אחר יציאה מביה"כ יתחיל ויגמור כולה אם אפשר וכו'. עכ"ל.

במערבא א"ל מהיכא את א"ל מדמהריא א"ל דם תהא אחריתו (הריני מת על ידך שתזיקני להתענות ב' ימים וכו' לילות דם תהא אחריתו נוטריקון של דמהריא — רש"י). ובירושלמי פ"א דחלה ה"א [בפנינו בשינוי לשון קצת]: תמן חשין לצומא רבא תרין יומין (בבבלי יש שהיו חוששין לצום שני ימים בשביל יוה"כ פ' מספק שלא היו יודעין אם עיברו ב"ד שבא"י את אלול או לא — פנ"מ) אמר לן רב חסדא למה אתם מכניסין עצמכם לספק סכנה חזקה שאין צ"ד מתעללין (למה לכם להכניס עצמכם למספק הזה שתוכלו להסתכן מחמת כך הלא חזקה הוא שאין הב"ד מתעללין מלשלוח שלוחין להודיע להגולה אם עיברו אלול או לא — פנ"מ) בר אבוי דשמואל בר רב יצחק חש על גרמיה וצם תרין יומין אפסיק כרוכיה ודמן. ר"ל שנפסקו בני מעיים שלו. הרי ד' יש לחוש שיבא לידי סכנה. ולכן, אין לנהוג בחומרא זו. וגם מדינא אין לחוש. כמ"ס בריש יו"ט ד' דאנן בקיאיין בקביעא דירחא. רק משום דשלחו מתם: הזהירו במנהג אבותיכם בדיכם זמנין דגזרי המלכות גזרה ואתי לאקלקולי. משא"כ ביוה"כ פ' שלא היה מנהג מעולם. ועברש"י שם ה' ב' ד"ה מי לא מודה כו'. [דאיתא שם: רבא אמר אף מתקנת ר' יוחנן בן זכאי ביצה אסורה מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחרת קדש. וכתב רש"י: אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה. וכתב הד"א: הרי דלענין מנין מועדות היינו יוה"כ פ' מונין בזמן קדוש החדש מראשון ורק לעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה הראשונה ודלא כמ"ס בהגה"מ והובא בב"י דסברי דיו"ט שני של ר"ה עיקר וממנו מונין ליוה"כ פ' ע"ש, עכ"ל].

(יג) ר"ל אע"ג דבר"ה כה"ג צריך להתענות לעולם משום שי"א שמצוה להתענות. [וכנ"ל בסימן תקצ"ז ס"ג בהגה ועמש"ש סק"ה]. אבל כאן אין מצוה כלל, כנ"ל בסקי"ב. (יד) משום דהוי' יו"ט כמו יוה"כ פ' במקצת. כמ"ס במדרש ויקרא רבה פרשה ל' אות ז' על פסוק ולקחתם לכם ביום הראשון כו' (ויקרא כג, מ) מכאן ואילך כו'. [וזה"ל המדרש: ביום הראשון זה ט"ו ואתה אומר ביום הראשון ר' מנא דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר משל למדינה שחייבת ליפס למלך והלך המלך לגבותה בתוך עשרה מילין יצאו

05/08/2018

1. ז"ל הרמ"א בסוף סימן תרכ"ה: ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יוה"כ פ' מצוה הבאה לידו אל יתמיצנה. ועיין מש"ש בסק"ב המקורות לדין, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. ומש"ש בהערה 1. ועיין בשערי תשובה שם. וכמ"ב שם כתב בשם הפמ"ג: אף דכבר

שעת מלואים, וראוהו חסר מעיל, אף המה עשו כן הלכו חסרי מעיל, וזהו גרמו שקרבו לה' והסתכלו במרכבה, והכל הולך אל מקום אחד, ובכתבי האר"י ז"ל האריך בזה למאוד:

ולכן על כל פנים ימים אלו היתה מציאת התשובה, ויאמר אלהים יהי אור, ראוי לשוב בתשובה, דהיינו כאשר אמרתי מימים ימימה, אין די שבימים אלו ישוב איש, רק יקבל עליו כל הימים, כי ימים אלו אין ליצר הרע כח כל כך להסית לאדם, ויש לאדם מקום ועת מוגבל לעורר עצמו לתשובה, וכאשר ירגיל עצמו אזי יוכל אחר כך להתחזק בו ומבלי להרף ממנו כי הרגל נעשה טבע, אבל אותן אנשים אשר בימים אלו הם רק טוב, ואחר כך חסדם יעזובו וילכו תוהו לא דרך, רע המעשה. ויום הכפור הוא מרמז על הענין יעקב שנפטר מעשו במנחה ההולכת הוא שער משתלח וכדומה אכילת עריוה"כ, ולכן מצוה לאכול בערב יום כפור כדי ליתן לסטרא אחרא אחיזה, כי באכילה יש לסטרא אחרא אחיזה, כנודע בכל ספרי קבלה וספרי מוסר. ולכן בכל קדשים היו כהנים אוכלים כדי ליתן לס"א אחיזה, ולכן [וימא פא:] האוכל בט' כאילו התענה וכו', דצריך זה ליתן לס"א, ואחר כך סוכה, ובד' ימים שבין יום הכפור לסוכות אין לו אחיזה, וגם יום ראשון של סוכות, כי בו אתרוג ולולב מנצחים לס"א כמבואר במדרש [ויק"ר ל' ב']:

ובזה תבין מ"ש חז"ל [וימא כ.] השטן בגימטריא שס"ד, ויום אחד יום הכפור אין לו רשות, ויש להבין הא' דמלת השטן הוא רק משמש לפעולת ה' הידיעה, אבל עיקר שמו שטן, וכי שמו השטן, וא"כ עדיין חסרו ה' ימים, אבל זה הוא אלו ה' ימים, ד' ימים בין יום הכפור לסוכות, ויום ראשון דלולב ואתרוג מגין ואין לו רשות כנ"ל, ולכן אין לו רק שנ"ט ימים, וזוהיא כוונת המדרש [ויק"ר ל' ז'] ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא, אלא ראשון לחשבון עונות, בשלמא אם הוא ראשון בחודש הוא ידוע, ראשון לבריאת עולם ולכמה דברים מסגולת ראשון בתשרי, אבל ראשון לחג מה הראשון, ומשני ראשון לחשבון עונות וכו', ובו ביום נלקח לולב שהוא גם כן כופה לסטרא

אחרא, ולכן נרמז ה' בלולב ולא בסוכה ולהורות כי ה' ימים שאין לו אחיזה, ומזה תבין מ"ש איש אלהים קדוש מהרמ"ע כי נאמר [בראשית ג' טו] ואיב"ה [אשית], רמז לו ימים המסוגלים לתשובה, א' דראש השנה, יו"ד ימי תשובה, ב' דראש השנה, וה' דחק עצמו מהרמ"ע בעל כרחו לפרשו, אבל הוא הדבר שכתבנו, שכוון לה' ימים שאין לשטן בהם שליטה, ולעומת זה ה' ימים קודם ראש השנה, מן כ"ה אלול, ימים שיש להתגבר בתשובה, כי אדם אין לעבוד האדמה לתקן, כמ"ש [תיקוני תיקון כ"א] לעבדה ולשמרה, דא מצות עשה ולא תעשה: והנה כמו שאין לסטרא אחרא אחיזה בתשרי וימים אלו נח לאדם לכופו, כן יש לו גבורה וכח בירח תמוז ואב, כי אז השמש בגבורתו וכח השמש, גובר כח המזל, כנודע בקהלת שתאר כל השפעת המזל תחת השמש, ואז כח המזל וחימום וחימוד גובר, ובכח זה היה עץ הדעת שמוליד חימוד וחימום. ובאמת עץ הדעת היה עץ השמש והיה כלול טוב ורע תוכו טוב וחוצה רע, וזהו [נדרים ח.] לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנתיקה, כי יהיה כולו טוב, ולכן חוה חשבה להאכיל לאדם הטוב, ולכן [ילקוט ח"א כ"ז] סחטה ענבים להוציא רק הפנימיות, אבל לא הועילה, כי מכל מקום היה מעורב חיצוניות ופנימיות:

ומזה נולד הטפשות שאמרו בספר זכרונות הצאבה, שאדם הוציא אילן כדמות השמש, כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים והם כדיבים, ושטות כזו נדפסה בספר יוסיפון לעברים באגרת אלכסנדרוס מוקדון בכתביו לאריסטו, והכל שקר וכזב מהמצאות גוים ה"ה ששמעו ולא ידעו מה שמעו, כי שמעו עץ הדעת ענין שמש ובהם חטא אדם, והארכנו בזה במקום אחר, בענין מטה משה שהוציא אדם מגן עדן כמבואר במדרש [ילקוט ח"א קע"ג], ואין כאן מקומו. ולכן חטא ישראל היה בתמוז שעשו העגל, וכמו כן במרגלים, ולכן נאמר [במדבר י"ג כ'] והימים ימי בכורי ענבים, היינו חטא אדם הראשון שסחטה ענבים, וכן העגל היה אשר חם השמש בחצי היום כי אז תגבורת השמש, לכך אמרו במדרש [ילקוט ח"א שפ"ח] אתם עשיתם עגל

29/06/2018

הספרו של רבינו זצ"ל על מרן בעל חפץ חיים זי"ע*

"כה אמר ד' אלקים הסר המצנפת והרם העטרה זאת

לא זאת, השפלה הגבה והגבוה השפיל" (יחזקאל כ"א,

ל"א)

וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה, אלא לומר לך, בזמן

שמצנפת בראש כה"ג עטרה בראש כל אדם, הוסר

המצנפת מראש כה"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם

(גיטין ז ע"א)

ברגעים אלו מובל למנוחת עולמים רבינו החפץ חיים, מי האיש שלא שמע מגדלו, שהי' אחד בדורו, שכלל ישראל בלי חילוק שום מפלגה בלי שום יוצא מן הכלל היו נכנעים תחתיו ושומעים לדבריו, הוא הי' מנהיג הדור הרבה עשרות בשנים, יחיד בדורו. יש מנהיגים שונים על מפלגות, אבל המנהיג האמיתי הוא שיאמר דבר וישמע לכל איש יהי' מי שיהי', וזה הי' החפץ חיים כמו החתם סופר בדורו. עד שלא שקעה שמשו של משה איזה שנים קודם פטירת רבינו משה חתם סופר ז"ל זרחו שמשו של החפץ חיים, וכל גדולי הדור אמרו עליו כי הוא משנהו בכל הענינים, ועכשיו נלקח מאתנו.

נלקחה מאתנו המצנפת של הכהן הגדול, ונשארו ללא עטרה לראשינו, גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלוקים.

* תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק פלקסר שליט"א כותב:

זכורני היה זה באלול תרצ"ג ואני תלמיד ישיבת חכמי לובלין, ואז נפטר החפץ חיים זצ"ל בחודש אלול, ומשום מה לא נסע הרב להחלויה והספידו בהיכל הישיבה, אף פעם לא אשכח דמותו ודבריו באותה שעה. הוא עלה על מדרגות ארון הקודש. ובקול בוכים קורע לבבות הוא התחיל את הספרו. וכה היו דבריו הראשונים: ברגעים אלו מובל למנוחת עולמים רבינו החפץ חיים, מי האיש שלא שמע מגדלו שהיה אחד בדורו, שכלל ישראל בלי הבדל מפלגה היו שומעים לדבריו, הוא היה מנהיג הדור עשרות בשנים יחיד בדורו, ועכשיו נלקח מאתנו וכו' עכ"ד.

איתא בגמרא (ב"ב צ"א ע"א): אותו היום שנפטר אברהם אבינו ע"ה מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם ואמרו: אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה, בהבטה ראשונה נראה כי תואר מנהיג הוא יותר גדול מקברניט, שלשון מנהיג כולל יותר את כל הדור, אעפ"כ חזינן שבגמרא אומר קודם מנהיגו ועוד יותר שאבד קברניטה.

כשנעמיק בזה נראה, כי חילוק יש בין מנהיג לקברניט, הראשון הוא שהוא מנהיג את הכל ובלעדו לא יוכל להתנהג, אבל אין אמור בזה כי גם להמנהיג א"א להתקיים בלא הדור, קברניט הוא זה שהוא מיצר ודואג על כל צרה שלא תבוא כמו על שלו בעצמו. יש אדם שאוהב את חבירו וכשרואה חבירו מצטער כואב לו אבל עכ"ז הכאב הוא חוץ לגופו, אבל לא כן הקברניט מנהיג הספינה, כשהספינה טובעת בים וכי מי הוא שיאמר שאין הקברניט מרגיש בצער הנוסעים, הלא בטביעת הספינה הוא נטבע ראשון, ועוד הוא מרגיש בעצמו אחריות על כל הספינה, קברניט היינו שכשרואה את חבירו מצטער, הוא גם צערו ממש. ואת זה אמרו על אאע"ה: אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ועוד יותר שבפטירתו נאבד גם קברניטה.

ספינת ישראל טובעת עתה בים של צרות וגזירות רעות, אמנם ישנם כמה דואגים בצרת עמם, אבל להקרא בשם מנהיג שעליו נאמר צדיק גוזר והקב"ה מקיים, וקברניט המרגיש כל צער של יהודי כמו צערו ממש, לא נקרא רק החפץ חיים ז"ל.

איתא במשנה (אבות פ"ד מ"ג) שלשה כתרים הם כתרי תורה, כתרי כהונה, וכתרי מלכות.

כתרי תורה, מנעוריו עד הרגע האחרון לחייו לא שקטה עטו של החפץ חיים ז"ל. הוא אשר נתן לנו ספרים בכל המקצועות, חפץ חיים, שמירת הלשון, שם עולם, מחנה ישראל, והם אנציקלופדיי תלמודית גם עבור האיש הכי פשוט. בספרו מחנה ישראל הוא נותן עצה להיהודי החיילי הנשלך מביתו ומסביבתו, יהודי אחד בין הרבה א"י, אינו יודע המותר והאסור לו, ע"ז בא החפץ חיים והורה לו הדרך אשר ילך בו, ואפילו אם יצטרך ח"ו לעבור על מה מדיני התורה, איזה מותר ואיזה אסור, הדינים שעליהם יהרג ואל יעבור, גם להיהודי שבסוף העולם עצתו שלוחה.

שמעתי ממנו הרבה, אבל הרושם הכי חזק עשה עלי בהיותי אצלו בש"ק, אמר לי אז: משה רבינו ע"ה קודם פטירתו אמר: תקנתי עבור הכל, אבל עבור הרוצח נפש בשגגה לא דאגתי כלום, וביקש ע"ז לדי' ונענה שיעשה עבורם ערי מקלט, וקיים תיכף זאת בשמחה בחייו.

ואח"כ אמר הלאה: מרע"ה כשתיקן את ערי המקלט אמר לעצמו, האמת שתיקנתי עבור השוגג, אבל עבור המזיד לא תיקנתי כלום. וה"י אז פ' שלח ואמר: (במדבר ט"ו,

כ"ו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה, וע"ז אמרו חז"ל כשם שאתה סולח לגר כך תסלח לכל בני".

ואמר ע"ז, שכמו הגר שאתמול הי' נכרי ולא ידע כלום מהתורה ועכשיו נעשה יהודי, אם יעבור על מה, וכי תהי' טענה עליו, הלא לא ידע כלום כי עד עכשיו הי' בין הא"י. כמו כן הוא עם העושה עבירה ח"ו, כי אם הי' יודע באמת גודל קדושת התוה"ק וגודל מתן שכרן של מצות, אז לא הי' מי בעולם שיעבור עליהם, ומה שעוברים הוא כמו הגר, שאין מבינים ויודעים באמת כלום, וזהו: כשם שאתה סולח לגר כי הוא שוגג כך תסלח לכל בני ישראל.

וכך הלאה עוברים על ספריו, חפץ חיים, שמירת הלשון, מקצוע עזוב שלא נעשה בה כלום, והוא כתב ע"ז כמה חלקים ונתן עצה איך יוכל כל איש לשמור לשונו, וכל ספריו, אהבת חסד, על לאו דלא תלין פעולת שכיר ולקח מקורות מבבלי, ירושלמי, ספרי, ספרא, תוספתא תו"כ וכו', ומיום זאת ספרים אלו לפני ששים שנה עד עתה כבר נדפסו בכמה עשרות אלפים טפסים.

אוצר החכמה

ואח"כ ניגש לתקן את הרבנות אחר שתיקן כבר את היהודי הפשוט. והוציא לאור את ספרו משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים מן המקור הראשון עד הפסק האחרון, והו"ל את הפסק הלכה להורות הוראה בישראל, וכשגמר לתקן עבור הרבנות בישראל ניגש לתקן הלאה, כי ראה ואמר, אם יבוא מלך המשיח בב"א לא יהי' כהן שידע דיני העבודה כהוגן, לסיבת מיעוט הלימוד במקצוע זה, לסיבת חוסר המפרשים כמו על כל הש"ס, וע"ז הוציא לאור את הספרים מקדמונים על סדר קדשים, את האסיפת זקנים, ואת התו"כ עם פירושו שלקט מכל המפרשים.

ואח"כ חיבר את הלקוטי הלכות, כי הרי"ף ז"ל עשה את ספרו על כל הש"ס חוץ מהמקומות מהלכתא למשיחא הניח, והוא החפץ חיים ז"ל כתב בהקדמתו כי צער גדול הי' לו על שאין לומדין את הרי"ף עם הגמרא, ואמר כי הסיבה בזה הוא מה שאין בהרי"ף רק על הדינים הנוהגים עכשיו, וניגש הוא ז"ל לתקן את זה, ולקח את כל דיני טהרות ממסכת שבת ותחלת מסכת פסחים ואח"כ בעניני קדשים במסכת פסחים מן החצי והלאה, וכן כל מסכת יומא וסוכה מפרק החליל, וסנהדרין הוריות מכות וכל סדר קדשים, וגם עשה פירוש עם פלפול סביב להלקוטי הלכות.

ובכלל ספריו הם הכי מפורסמים בעולם - שנתקבלו לכל - מאלו הספרים שיצאו בדורות אלו, והוא הכתר תורה שהי' עליו סכום של חמשים שנה, שהאיר עיני העולם בספריו בהלכה באגדה מוסר ופלפול, מה שנוהג ושאנו נוהג בזה"ז, הכל הכל עשה הפוסק האחרון שלנו.

כתר כהונה, כל דבוריו וכל מחשבותיו הי' רק בעבודת ביהמ"ק. בהקדמתו לחיבוריו

דובר תמיד מתקוה העתידה. לא עבר עליו מעליע ולא עברה שעה שלא דיבר מזה מביאת משיח צדקינו ומעבודת ביהמ"ק, והי' לודאי אצלינו שהוא יזכה להיות הכהן הגדול אם נהי' זוכים לזה, כי המניעה היתה בודאי מאתנו, כי הוא הי' בודאי ראוי לזה כמו ששמעתי ממנו שהי' מיוחס דור אחר דור עד עלי הכהן, ואחז"ל (סנהדרין פ"ג ע"ב) בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, הבגדי כהונה הם מ"ש (קהלת ט, ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים, כי הלבוש צריך שיתאים עם לובשו שלא יהי' רחוק מהלבוש, וכתוב (ויקרא ו, ג) ולבש הכהן מדו בד, ודרשו חז"ל (יומא כ"ג ע"ב) מדו כמדתו, ועליו ראו כי הבגדי פאר היו מתאימים עליו.

כתר מלכות הוא כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"א מהלי מלכים ה"ז) שאין הכונה רק על מי שנכתר בפועל ממש בכתר מלכות, כתר מלכות הוא שיש לו דבור הנשמע בעם, שיש בידו שבט המושלים, שכל דבריו נשמעים, ואת זה ראו בהחפץ חיים במדה גדושה, כתר תורה ראיתי בו עוד בישיב בגלינא בלמדי עם תלמידי בסדר קדשים והאירו לפני הערותיו היקרות בספריו.

כתר כהונה ראיתי בו בהיותי לפני עשר שנים על הכנסי' הגדולה בווינה ביום ד' אלול תרפ"ג כשנתקבצו לשם מסלתה ושמנה של היהדות, כל גאוני וצדיקי הדור במקום אחד, וכולם הי' רוצים שהוא החפץ חיים ז"ל יהי' המתחיל בנאום ראשון, כל לבבות אלפי האנשים היו פונים אז אל היהודי קטן הקומה, יותר מחמש מאות עיתונאים לא יכלו לשבוע עינם מראות איך יהודי כזה פונים אליו מכל העולם עבור המוח הגאוני שיש לו.

ואמר אז, כשאני לעצמי איני יודע למה בחרו בי דוקא שאהי' הראשון, אם אומר אפילו שאני מוחזק אצלם לת"ח, לו יהי' כך, אבל הלא יש בכאן יותר גדולים ממני, אם אומר שמוחזק אני אצלם ליר"ש, לו יהי' כך, אבל הלא יש בכאן יראי ד' גדולים ממני, וכן הלאה, ואח"כ אמר אפשר שלזה בחרו בי שאני כהן, לא אכחיש זה, אבל עכ"ז הלא יש כאן עוד כהנים, רק יוכל להיות שאני זקן הכהנים בכאן ולכן בחרו בי.

ואמר הלאה, אצל הכהן נאמר (שמות כ, כ"ג) לא תעלה במעלות על מזבחי, לא תחשוב כי הוא מצד המעלות שבך, כי בזה עובר אתה בלאו, צריך אתה לידע כי הכל הוא מאת השי"ת. זקן שיש תחתיו יובל של חמשים שנה בתור מנהיג התורה אינו מוצא בעצמו שום מעלה רק מה שהוא כהן זקן, זהו כתר כהונה.

בפעם השלישית ראיתי עליו כתר מלכות. כשראיתיו בווארשא באסיפת הרבנים שנת תרפ"ט, בשעה שראה גזירות יוצאים על בתי התלמוד תורה שהיו רוצים שיהיו המלמדים צריכים ידיעה בשפת המדינה וכדומה, וכשיצאה הפקודה מאת הממשלה, אז אזר כגבור חלציו ובקול שאגת ארי אסף אז הזקן בן התשעים שנה את כל גדולי ישראל וצדיקי הדור, לא אמר אז לא תעלה במעלות.

וכשאמרו לו כל גדולי ישראל נראה עכ"פ לעשות פשרה עמהם שלא יהיו צריכים ללמוד בהת"ת עשרה שעות בשבוע רק חמשה או פחות, צוות ע"ז הזקן את הפסק הלכה שלו מהלכות בכורות, הנה הבכור שהוא קדוש מרחם קדושתו אינה בשאלה, ואם יש בבכור חלק לנכרי אפילו באזנו, אז כבר בא ע"ז ציווי התורה כי אינו קדוש בבכורה, האם אין זה לפלא בעיניכם, להישראל יש רמ"ז איברים ולהנכרי רק חלק באבר אחד וכבר בא ציווי השי"ת כי אינו קדוש בבכורה, כמו כן הוא עם תינוק הישראלי כולו הוא קודש מרחם אמו, לא אוותר על כלום, כי אין להיות לנכרי חלק בו.

תוס' אורח חיים

וכשאמרו לו: הן כדברך, אבל איך תאמר דבר זה לשרי המדינה, השיב ע"ז: לב מלכים ושרים ביד ד', והוא יתן דבר בפי לדבר, וכי יד ד' תקצר.

נשיא מועצת המיניסטרים הי' אז מר בארטעל, וכשבא אליו דיבר אליו דברים פשוטים, שמע מיניסטור פולני, זה הי' מעשה לפני ס"ג שנה, כשהייתם עבדים תחת מדינת רוסלאנד, אז אחר נפילתכם הובילו דרך עירי נכבדיכם ושריכם בשלשלאות של ברזל, וכשראיתי את צער האנשים האלו מעונים עבור רעיונם, פתחתי את הארון ובכייתי ואמרתי, רבשי"ע למה כך מעונים אנשים אלו עבור חירותם, יה"ר ואזכה לראות בחיי נקמה על המענים אותם, והנה עתה כשזכיתי לזה, הנה באתם אתם ורצונכם לעשות גזירות על החדר שלנו - האם רצונך שאבכה גם עליך - אמור.

כשרצו לתרגם זה בשפת המדינה השיב המיניסטור שאין צריך, כי דברים היוצאים מן הלב באמת מוצאים את מקומם בכל לשון, והגזירה נתבטלה, כה היו דברי הזקן הזה שאמר לא תעלה במעלות וכו', ופתאום כשנוגע לכבוד שמים נעשה גבור כארי אשר לא יפחוד מכלום, וזהו כתר מלכות, לא לידע אז כי קטן הוא, והם הם השלשה כתרים.

(מנחות כ"ט ע"א) אבן שעליה עמד הכהן היו בה שלשה מעלות, איתא בירושלמי (שביעית פ"ג ה"ז), מפני מה זכה שאול למלכות, מפני שזקינו אבינר הדליק נרות במבואות האפלות, במקום שנכבה לגמרי הניצוץ הוא הדליק את הנר.

איתא בשם החתם סופר שעל זה מרמזת ג"כ מצות הרמת הדשן, שבכל יום כשהכהן בא להרים את הדשן הי' רואה לפניו מונח על המזבח קופה של דשן, ולא הי' מאמין שזה הדשן יש בו עוד איזה חיות, כי לא ראה בו שום ניצוץ של אש. ואחר שחתה אילך ואילך, אז מצא לפניו אש, ולקח מן המעוכלות הפנימיות.

וזהו מורה שאפילו במקום שנדמה שנכבה לגמרי הניצוץ הישראלי, עכ"ז אין להתיאש, כי תוכל למצוא בו תמיד ניצוץ, וזהו מש"כ והרים את הדשן, שירום אותו.

אומר אני תמיד להבין עפ"י מאמר הגמרא בברכות (ג ע"א) ששלשה פעמים בלילה בת קול מנחמת כיונה ואומרת: אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם, מה לו לאב שהגלה את בניו, בסוף משמרת ראשונה ובאמצע שני' ובסוף השלישית.

ומובא בשיטמ"ק בשם רב האי גאון, למה דווקא בג' זמנים אלו, כי זמנים אלו היו לתרומת הדשן, כמ"ש במשנה דיומא (כ ע"א) בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר וביה"כ מחצות, וברגלים מאשמורת הראשונה. וכשבא זמן של תרומת הדשן אז ב"ק מנהמת וכו' ע"כ, וצ"ע לכאורה למה דוקא בעבודת תרומת הדשן ולא בעבודה אחרת, ועפ"י יובן זה, כי הבת קול צווחת למה לא הרימו את הדשן לעשות מן הניצוץ אש גדול, אוי להם לבנים שהיו יכולים להיות במדרגת בנים למקום ועתה גלו.

מצוה זאת היתה על הכהן בהרמתו את הדשן, וגם הי' לו עוד עבודה אחת של הטבת הנרות, שזה הי' מדרגה גדולה מזה, זה הי' עבור האנשים הגדולים במעלה, כי נר ד' נשמת אדם, ובתחלה חיפש את האש בהדלקת הנרות, וכשמצאו שכבה שלא הי' מוצא שם שום אש אז לא הי' מייאש את עצמו ומצאו בדיושן המזבח. על הכהן הי' להדליק שניהם כי להיות לו דעת המתקבלת על גדולים חמור מעל קטנים, ובמה זכו לזה.

ולזה אמר: אבן שעלי עמד הכהן היו בו שלש מדרגות, כי היו בו שלוש עניני שלימות, כמ"ש בתורה (ויקרא ט"ז, ו) וכפר בעדו ובעד ביתו (ובעד כל ישראל). קודם בעדו, בעצמו יהי האדם שלם, ואח"כ ביתו, גם הסביבה שלו תהי' טהורה וזכה, ואחר שיש לו שתי מעלות אלו, בעד כל קהל ישראל, כמ"ש בתו"כ שעל אהרן הי' אלו המעלות, ורק בזה הי' יכול להטיב את הנרות.

כשבאה הידיעה הנוראה כי הוסר המצנפת מראש כה"ג אז הורמה העטרה, נפלה עטרת ראשינו, כי כל זמן שמצנפת בראש כה"ג - עטרה בראש כל אדם.

עם ישראל, עם חכם ונבון, ישים מבטו אל איש שמסביבו יהיו אנשים חכמים וידועים, גדולים וצדיקי הדור, וכולם ישמעו אליו בשימת לב, איש כזה ראה וקדש, בשבוע העברה הי' אצלי בן הרב מפניסק שבא משם, ושאלתיו אודות בריאות גופו, כי שמעתי שאינו במצב הבריאות, וסיפר לי כי יום ולילה לא ישקוט, רק שוכב ומיצר ודואג על מצבם המר של אחינו באשכנז וברוס"י, בהראשון עינוי הגוף ובשני עינוי הנשמה.

אצלנו הי' זה נחמה קצת, בידענו כי יש בינינו אדם צדיק נשמה קדושה וטהורה הדואג תמיד בעבורנו, ולפניו רק אורייתא וקוב"ה וישראל, ועכשיו הוי ניטל מאתנו, אין אנו יודעים עתה לערוך את גודל האבידה שאבדנו כי קרובים אנחנו אל החלל, קרובים אנחנו להעת שניטל מאתנו, כמ"ש בירושלמי תענית (פ"ד ה"ה) שרבי דרש על הפסוק (איכה ב, ב) בלע ד' ולא חמל כ"ד עובדין ורבי יוחנן ששים, ואיתא במפרשים כי הסיבה בגלל שר"י הי' יותר רחוק מעת החרבן וראה יותר את גודל החרבן, כמו כן הוא אצלנו, קרובים אנחנו אל החרבן, אבל הלא תדעו להבא כי שר וגדול נפל היום בישראל, עכשיו אינכם יודעים כל כך.

איתא בחז"ל (חגיגה ה ע"ב) כי רבינו הקדוש כי מטי להאי קרא (איכה ב, א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל נפל סיפרא מידיי אמר: מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

כשהיתה ארץ ישראל תחת ידינו, אז הי' לנו כל השלשה כתרים, כתר כהונה כתר תורה וכתר מלכות, ומעט מעט נלקח מאתנו והי' אצלם נחמה עם הכתר תורה, ואחר הנגיחה האחרונה כשעוללי' הלכו בשבי, כשנתקיים אצלם (איכה א, ו) ויצא מבת ציון כל הדרה, על מה אבדה הארץ על עזבם את תורת (ירמ' ט, י"א) אז נחרב הכל, והוה רבי כי מטי לקרא דהשליך משמים ארץ תפארת ישראל לא הי' יודע מה הוא תפארת ישראל שכשהוא נאבד הכל נאבד אם כתר כהונה וכו', והראו לו אז מן השמים כי נפל אז הספר מידו, אז ראה שזהו שעוללי' הלכו בשבי, מה שהספר נפל זהו השליך וכו' תפארת ישראל.

הצבי ישראל על במותיך חלל, רבי ישראל מאיר הכהן כשעלית במעלה הכי גבוה נלקחת מאתנו, איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה, מאיר שכב, תורה מה תהא עליי.

איתא בגמ' (עירובין י"ג ע"ב) שרבי אמר: האי דעדיפנא מחבראי, דחזיתי לקדלי דרבי מאיר מאחוריו, ורבי יוחנן אמר האי דעדיפנא מחבראי דחזיתי לאצבעתי דרבי ע"כ. רבים ישתוממו על זה המאמר הנפלא, וכשנעמיק בזה נראה בכאן כוונה עמוקה ומסותרת.

איתא בירושלמי שם, כי ר"מ שמע שאצל הנשיא מחללין את השבת, אף כי הי' לו סכנה לילך לשם ולהוכיחם מחמת העבדים, עכ"ז לא חל ולא זע והלך לומר את דבריו בלי שום פחד, קדלי' היינו העורף הי' אצלו מכוסה בלבושים, לא דימו כלל את תקפו, וכשהי' נצרך זה לעבודת הבורא אז נתגלה לכל תקפו. ואצבעתי דרבי היינו, כי על רבינו הקדוש אחז"ל (כתובות ק"ד ע"א) קודם פטירתו זקף עשר אצבעותיו למעלה ואמר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם, שלא נהניתי בעולם הזה אפילו באצבע קטנה. רבינו הקדוש אשר עשרו וגדולתו הי' מעל כל, תורה וגדולה התאחדו על שלחנו, אנטונינוס קיסר השפיל עצמו לארץ שיעבור רבי עליו, ולבסוף יכול הוא לומר לא נהניתי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה.

לימוד גדול יכולים ללמוד מזה. מי שהי' בראדן וראה איך הי' זקן הגאונים שעני כל בית ישראל נשואות אליו, הזקן בן צ"ה שנים האיך היתה דירתו, הלא אם הי' רוצה היו עושים את ביתו בכסף וזהב, כשבאו אליו מאחב"י באמריקה ורצו לבנות עבורו בנינים מפוארים, והוא ז"ל לא רצה, רק דר בדירה של פחות מד' אמות, ואפילו מיטה לא הי' לו כראוי רק למד כל היום, וכשהי' עייף אז נח את עצמו מעט ולמד הלכה, הוא אשר יכול לומר לא נהניתי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה, וכן קדלי' דר"מ חזו אצלו במדה גדולה כמו שדברנו.

איתא בגמרא (גיטין נ"ב ע"א): הני בי תרי דהוי מינצי בכל בי שימשי בהדדי, שבכל עש"ק הי' מריבים זה עם זה, עד דעבד ר"מ שלמא בהדיהו, ושמע קלא: וי דאפקי ר"מ

מהאי ביתא, הנה כדוגמת ששת ימי המעשה הוא העולם הזה, השית אלפי שני דהוי עלמא והאלף השביעי הוא השבת כמ"ש (ע"ז ג ע"א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ששת ימי השבוע שבהם האיש טרוד במשא ובמתן, בהם יש להיצה"ר כח יותר, אבל כשבא השבת ידו של היצר הטוב על העליונה.

כשבא רגע קודם השבת שאז בא היצר הטוב, אז מתחזק יותר היצה"ר כמו שרואין בנר קודם שנכבה שנתחזק האור אצלו, וכן באדם קודם מיתתו, כמו כן ברגע האחרון קודם שבת היצה"ר מראה אז כל תקפו, כמו שרואים בכל עש"ק באים אז קונים להחנות כי אינו רוצה לעשות מקום עבור הקדושה, והנסיון הכי גדול הוא אז, והם הבי תרי דהוי מינצי בכל בי שימשי, עד דעבד ר"מ שלמא בהדיהו, כי בתורתו של ר"מ הי' כתוב כתנות עור בא' כדאי' (ב"ר כ, י"ב) כי גם הלבושים שלו היו קדושים אפילו הגופניות, גם פה היצה"ר נלקח עבור הקדושה, עד דשמע וי דאפקי להאי גברא מהאי ביתא, כי הכל לקח היצה"ר.

רבי ישראל מאיר אצלו ראו שאין בו גופניות, ראו בו רק נשמה והגוף הי' ארון הקודש, מובא בדגל מחנה אפרים כי ראה בחלום, כי הבעש"ט זי"ע הוא ס"ת וקורין בו, וכן מסופר מזקיני הרה"ק הר"פ מקוריץ זי"ע, כי פעם אמר לתלמידיו בעת שלש סעודות כי השיג עתה השגה גדולה וראה כי מנשמת רבינו הבעש"ט נעשה שם של אנא בכח, התלמידים בשמעם זאת התפלאו מאד ע"ז, ובאותו השבוע בא אל הר"פ ז"ל הרי צבי זי"ע בנו של הבעש"ט ואמר לו, כי אביו הקדוש הבטיח כי תמיד יוכל לראות אותו, וזה כמה ימים שלא ראהו, ושאל אותו מה אתה רואה, והשיב רואה אני שם של אנא בכח, אז אמר הר"פ אל תלמידיו הלא זה אשר דברתי אליכם.

מובן כי אין מי שיוכל לבא למדרגת הבעש"ט ז"ל, רק הענין הוא כמ"ש גבי מי שנהרג על קידוש השם, כי גוילין נשרפין ואותיות פורחין באויר (ע"ז י"ח ע"א) שזוכה שנעשים ממנו אותיות התורה.

רבי ישראל מאיר הוא אשר הי' ארון הקודש, ועתה גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון אלהים, איש שיוכלו לומר עליו עירין קדישין ובני אנשא.

פעם אמר לפני אסיפת רבנים: למה אין אומרים מוסר, כי אין לתרץ כי אין שומעין, וסיפר להם מעשה כי הי' פעם במוסקבה וראה אחד עומד מוכר תפוחים מבושלים וצווח קנו קנו, וכה צווח שעה ושתים ואין קונה, ודימו כי הוא ממחוסרי הדעת רח"ל כי למה הוא צועק בראותו שאין שומע לו, ושאלתי אותו ע"ז, והשיב לי שאה"י אין שומע לי, עכ"ז כשבא אני לביתי מוצא אני רווח של שתי רובל, כן הוא עם אמירת המוסר, איה"י שאין שומעין, אבל כשתבואו לביתכם בעוה"ב תראו שיש בידכם רווח.

וכן בא לפני שני שנים לווינא ועשה אסיפה של חמשה אלפים נשים ודיבר לפניהם

מטהרת המשפחה, פעם כשדיבר אודות הצניעות שנפרץ בזמנינו אלו בעוה"ר שאלתי אותו וכי בא כבודו אל השוק וראה זה, השיב לי: מה אומר לך בני, מרגיש אני רק כי האויר ^{המזוהר} מלא בפרצה ובחוצפה, לוקחים את הקדושה ונותנים במקומו טומאה ר"ל, וזהו עירן קדישין ובני אנשא, הסמל של שניהם ביחד.

משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים (סוטה מ"ט ע"א), כי אין ממי ליקח משל, אין ממי ללמוד דבר, כי הי' לנו בגורלנו המר נחמה קצת בידענו כי יש בינינו איש הדואג תמיד בעבורנו, דואג תמיד עבור מלך המשיח, ועתה הוי נלקח מאתנו והוא אבידה שאינה חוזרת, קרע שאינו מתאחה, איש שכולם יהודים וא"י יכרעו ראשם לפניו, כי הי' הלב היהודי שהרביץ תורה קרוב לשתי יובלות שנים, אוי מה הי' לנו כי מפני הרעה נאסף הצדיק, כי לא הי' יכול לראות בצערן של ישראל.

החפץ חיים ז"ל כבר כמה שנים הי' רחוק מהגופניות, אבל עכ"ז בכל עת שהיו צריכים הקיצו אותו ואמרו לו ראה מה בעולם, ותיכף יצא בכרוז ודבריו דברים היוצאים מן הלב, כי מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים, ותמיד דאג עבור הכלל, כמ"ש במשנה דיומא (י"ט ע"ב) גבי כה"ג: ביקש להתנמנם, פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה ואומרים לו: אישי כה"ג, עמוד והפג אחת על הרצפה, כה"ג שנכנס לפני ולפנים אחר פרישה של שבעה ימים, ונכנס במדרגה בעולמות עליונים ופוחדים שמא ישכח לגמרי בעולמו.

וכמ"ש בשם הרה"ק מרוזין זי"ע שהכה"ג בהיותו בק"ק שכח לגמרי שהוא בעולמו, עד שבא אל ההיכל, ואז התפלל התפלה קצרה, והפרחי כהונה בראותם זה, היו מקיצין אותו ואומרים לו אישי כה"ג עמוד והפג אחת על הרצפה, לא תשכח לגמרי בנו, עכ"פ ברגל אחד תשאר אצלנו, ומכין לפניו באצבע צרדה, ראה שאפילו אצבע אחד הוא צרה לחבירו, כמ"ש בגמרא (יומא שם) מאי צרדא צרתא דדא.

^{אוצר החכמה}

וקורין לפניו בספר איוב, להראות לו האידך אתה יכול לשכוח בנו כשיש עוד לפניך ספר גדול של איוב, צרות גדולות העוברים עלינו, וכן קורין לפניו בספר דניאל ויחזקאל מבנין הבית ומגאולה העתידה, וכן בספר דברי הימים ממה שעבר עלינו.

כמו כן אנו קוראים אנו אליך, הוי רבינו! נלקחת מאתנו לגמרי, אבל אישי כהן גדול עמוד והפג אחת על הרצפה, שם יש לך לטעון בעולם העליון בעבורנו, אתה אוהב ישראל, הפוסק האחרון שלנו, לך ואמור שם איך כה מעונים ומרודים אנו בים של צרות וגזירות רעות, ראה שיהי' קץ לצרותינו, ראה שם לזכות אותנו. יבוא זכאי ויכפר על החייב.

עפ"י הדין המבואר בשו"ע (יו"ד סי' שמ"ד סעי' י"ח) בנשיא שמת שהכל חייבין להתאבל עליו, עלינו לישוב על הארץ ולבכות את השרפה אשר שרף ד'.

ד' ינחם את שארית עמו ישראל, ולא נוסף לדאבה עוד. ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.